

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2011-2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Hovorková

Hry Voskovce a Wericha tehdy a dnes

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce:

prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2011-2013

DIPLOMA THESIS

Michaela Hovorková

Voskovec and Werich's Plays Then and Now

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor:

prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat vedoucí mé diplomové práce prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc., za odborné vedení, cenné rady, ochotu a vstřícný přístup při vypracovávání této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na analýzu divadelních her Jiřího Voskovce a Jana Wericha v Osvobozeném divadle. Je vysvětlen především politický a sociální vliv, který oba dva autory zasáhl. Též je mapovaná spolupráce a přátelství s Jaroslavem Ježkem. Práce také obsahuje charakteristiku dvacátých a třicátých let 20. století v Československu jak v historickém, tak literárním kontextu.

Klíčové pojmy

Diplomové práce, divadelní hry, dotazníková šetření, Jan Werich, Jaroslav Ježek, Jiří Voskovec, Osvobozené divadlo, V+W, životopis.

Annotation

This diploma thesis is focused on the analysis of theatre plays of Jiří Voskovec and Jan Werich's Liberated Theatre. It explains especially the political and social influence, which affected both of them. The work also aimed at their cooperation and friendship with Jaroslav Ježek. My thesis includes characteristic of the twenties and thirties of the 20th century in Czechoslovakia in the historical and literary context.

Key words

Biography, diploma thesis, George Voskovec, Jan Werich, Jaroslav Jezek, Liberated Theatre, questionnaire surveys, theater play, V+W.

OBSAH

ÚVOD	8
1 Životopisy	10
1.1 Jan Werich	13
1.2 Jiří Voskovec	18
1.3 Jaroslav Ježek	21
2 Hry Osvobozeného divadla	25
2.1 Vest pocket revue	31
2.2 Svět za mřížemi	40
2.5 Těžká Barbora	46
3 Analýza her v historickém kontextu	54
3.1 Vznik profesionálních souborů	56
3.2 Vznik a vývoj divadla	56
3.3 Kontext divadla a literární tvorby	61
3.4 V rámci literární tvorby dnešní doby	61
3.5 Souhrnná analýza her Voskovce a Wericha	56
4 Dotazník	66
4.1 Teoretická část	68
4.2 Praktická část	71
ZÁVĚR	77
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	79
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	82
SEZNAM PŘÍLOH	83

ÚVOD

Tématem diplomové práce jsou hry Jiřího Voskovce a Jana Wericha a jejich chápání v době sepsání a nyní. Osvobozené divadlo, Jaroslav Ježek a tehdejší politický režim jsou tři základní prvky, které pomohly ovlivnit a doplnit tehdejší tvorbu Voskovce a Wericha a tím způsobit, že jejich hry jsou adaptabilní na jakoukoliv dobu. Životy těchto tří českých velikánů jsou poměrně hodně provázané. Prožili spolu jak tvorbu pro Osvobozené divadlo, tak i jeho uzavření a život v exilu.

K výběru tohoto tématu mě vedlo zaujetí pro hry V+W a písně Jaroslava Ježka. Originální interpretace her Voskovce a Wericha byla umožněna díky skutečnosti, že autoři byli též herci, občas i scénografy a režiséry svých výtvorů. Tato dramata byla nejdříve hrána a až poté tištěna. Přesto jejich hry nebyly stejné, vždy do nich vkládali palčivá témata doby, která přizpůsobili tak, že se tomu divák mohl zasmát.

V této diplomové práci jsem nejvíce využívala literatury, divadelních záznamů a natočených dokumentů, které nastiňují politickou situaci doby a způsob interpretace určitých her V+W. Bohužel ne všech filmově zaznamenaných divadelních hrách vystupuje po boku Wericha Voskovec. U většiny z mladších záznamů Voskovcovu roli přebírá Miroslav Horníček.

Struktura práce

Struktura diplomové práce je rozdělena na dva hlavní segmenty. Teoretickou část a praktickou část. Ta se poté dělí na kapitoly a podkapitoly.

Teoretická část

V první kapitole se zabývám dobou, ve které tito tři muži vyrůstali a která je ovlivnila pro jejich budoucí divadelní tvorbu. Také zde mapuji jejich nejdůležitější okamžiky.

V následující kapitole se zabírám celkovou historií Osvobozeného divadla a především hrami napsané Voskovcem a Werichem. V podkapitolách rozvádím více tři vybrané divadelní hry, které považuji za určité reprezentanty jejich produkce.

V poslední kapitole nazvané Analýza her se zabírám především ovlivňujícími proudy a novými literárními směry jejich doby, které porovnávám se současností.

Praktická část

Zde se zprvu zabývám dotazníkem, jeho teoretickou definicí a strukturou. Poté pomocí dotazníkového šetření zjišťuji mezi respondenty na středních školách vědomosti studentů o divadelních hrách Voskovce a Wericha. Díky analýze těchto dat budu moci odpovědět na své stanovené cílové otázky.

Cíl výzkumu

Cílem mého výzkum je zjistit povědomí dnešní mládeže o divadelních hrách Voskovce a Wericha. Jako další úkol jsem si stanovila prozkoumat, která z her je oblíbená u této skupiny lidí a proč. Posledním cílem bude zjištění, jakou hru od V+W respondent naposledy slyšel, viděl nebo četl.

Získané údaje poslouží také k zjištění životaschopnosti her Voskovce a Wericha u mladé generace lidí, kteří zažili jen jeden režim.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽIVOTOPISY

Jiří Voskovec, Jan Werich a Jaroslav Ježek, kolegové, přátelé a především osobnosti Osvobozeného divadla. Poprvé se všichni sešli v květnu 1927, kdy společně napsali píseň Pane duchovní pro skeč Růže z Jericha, avšak později „*se za ni všichni tři právem styděli, zatajili ji pečlivě a nehlásili se k ní.*“¹ Oficiální spolupráce mezi autory a skladatelem nastala u divadelní hry Premiéra Skafandr v roce 1928, pro kterou napsal tři skladby: Tři strážníci, Zasu a Skafandr fox.

Jejich tvorba byla ovlivněna několika faktory. Jedním z nich bylo jejich společné zaujetí pro jazzovou hudbu a groteskní filmy s Charliem Chaplinem, Busterem Keatonem nebo s Haroldem Lloydem. Avšak byla to právě doba a společnost, která je už od dětství formovala a byla opěrným bodem pro jejich budoucí divadelní hry.

Všichni tři se narodili před první světovou válkou v době boje o jazykové právo v Čechách. Od roku 1910 se stupňuje napětí v Evropě kvůli zápasu mezi světovými mocnostmi o kolonie, vliv a zdroje surovin. Záminkou k rozpoutání války byl atentát 28. června 1914 na Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu.

Během první světové války sílí „*osvobozené hnutí českého a slovenského národa.*“² Po vítězství států dohody vzniká na konci dvacátých let samostatný Československý stát³ s prvním prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem. 29. února 1920 byla schválena ústava Československa, která také obsahovala listiny práv a svobod včetně jazykového zákona⁴.

Největší rozdíly v zemi panovaly v ekonomické sféře, která Československo rozdělovala na západní část (Čechy, Morava, Slezsko). Ta patřila v oné době k nerozvinutějším v oblasti průmyslu⁵ a zemědělství, a východní část, kde se výroba nerozvinula. „*Československý stát usiloval o povznesení Slovenska i Podkarpatské Rusi.*

¹ HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. 34 s. ISBN 978-80-86078-67-0

² KREJČÍŘ, Jaroslav a kolektiv. *Dějiny české*. Olomouc: INFOA, 2010. 72 s. ISBN 978-80-7240-682-1

³ 28. listopadu 1918.

⁴ Oficiální prohlášení o prvořadosti československého jazyka.

⁵ Automobilový, textilní, sklářský, strojírenský apod.

Šlo mu zejména o zvýšení gramotnosti a rozvoj školství, zlepšení zdravotnických a komunikačních poměrů.“⁶ Tato snaha se setkala s velkým úspěchem, avšak nepřispěla ke srovnání příliš velkých rozdílů.

V mnoha státech se formují nové ideologie, a to především komunismus, nacismus a fašismus. Jejich vznik zapříčinila rostoucí hospodářská krize⁷.

Když v roce 1932 vrcholí hospodářská krize, propuká nezaměstnanost, která přinesla většině lidí bídu a pocit zoufalství. Snížila se zemědělská i průmyslová výroba, která vedla k nepokojům dělnické třídy a častým střetům s četníky.

S dokonale propracovanou ideologií přišla komunistická strana, která dráždila proti sobě státní moc a dělnické hnutí s protestním. Toto vše nahrávalo dvou radikálním politickým proudům – nacismu a komunismu. Čím hůř bylo obyvatelstvu Československa, tím více byli podporováni voliči. Na území Sudet byla situace ještě markantnější, protože podobný vývoj nastal také v sousedním Německu, kde nuzné životní podmínky vedly k demonstracím, stávkám a všeobecným nepokojům. Avšak vinu za vyhrocenou situaci nesla spíše cílená propaganda nacistický či komunistických pohlavárů než hlad.

V roce 1933 vstupuje na scénu Adolf Hitler jako říšský kancléř s propagandou, ve které usiluje o navrácení národní velikosti Německu, ale i všem Němcům mimo Říši. V Československu se objevují problémy s německou minoritou v Sudetech, která vyvrcholí podpisem Mnichovské dohody 30. září 1938. Součástí Německa se stává velká část pohraničí ČSR včetně obyvatel.

15. března 1939 je obsazena zbývající část Československa německými vojsky a den nato byl vyhlášen Protektorát Čech a Moravy. 1. září téhož roku Hitler rozpoutal druhou světovou válku, která pro Čechy znamenala velký útisk jak ze strany Německa, tak i jeho spojenců. „17. listopadu 1939 byly uzavřeny všechny české vysoké školy, mnoho studentů bylo odvezeno do koncentračních táborů a 9 předáků studentského hnutí zastřeleno. Těmito represemi chtěli okupanti podlomit sílu české inteligence jako vůdčí složky národa.“⁸

⁶ KREJČÍŘ, Jaroslav a kolektiv. *Dějiny české*. Olomouc: INFOA, 2010. 46 s. ISBN 978-80-7240-682-1

⁷ Za začátek krize se počítá krach na newyorské burze 24. října 1929.

⁸ ČORNEJ, P. a J. POKORNÝ. *Dějiny Českých zemí do roku 2000*. Praha: PRÁH, 2000. 59 s. ISBN 80-7252-026-1

Všechny pokusy o demonstrace byly bez slitování rozháněny a tisíce lidí byly transportovány do koncentračních táborů. V zahraničí se formovaly za účasti českých emigrantů organizace, které podporovaly domácí odboj. Díky této podpoře byl 27. května 1942 uskutečněn atentát na Reinharda Heydricha. Po tomto činu se zvýšila vlna teroru a byly vypáleny Lidice a Ležáky.

Od poloviny roku 1943 je jasné, že se blíží porážka nacistického Německa. V následujícím roce se spojenci dostávají blíže k hranicím Československa. Od začátku května 1945 se česká a moravská města stavěla na odpor proti Němcům. „8. května podepsali zástupci ČNR⁹ a německý generál Rudolf Toussaint protokol o kapitulaci, podle něhož měly být zastaveny boje, a Němci mohli ustupovat na západ.“¹⁰ Na území Česka dochází k hromadnému odsunu Němců i z pohraniční oblasti Sudet a k znárodňování majetku Němců státem¹¹.

Boj o moc nakonec v únoru 1948 vyhrála Komunistická strana Československa, která zemi připojila k sovětskému bloku. „Únorový převrat rozdělil československou společnost. Část byla nadšená a přesvědčena, že vítězství komunismu je v souladu s vývojem a duchem dějin, část prošla první vlnou perzekucí, část se vydala opět do emigrace.“¹²

Během krátkého období se systém změnil na ryzí diktaturu proletářů. Zaniká nezávislost soudců a volby už nejsou svobodné, ale povinné. Na území probíhaly též tzv. etapy preventivního teroru, které měly zastrašit opozici a všechny, kteří nesouhlasili s režimem. Politické procesy se dostaly na denní pořádek. „Celkový počet obětí komunistických represí se odhaduje na 200 až 280 tisíc.“¹³

Ke změně názvu na Československou socialistickou republiku (ČSSR) došlo s novou ústavou v roce 1960. Došlo také ke správní reformě a redukci krajů.

27. června 1968 se na stránkách některých novin objevuje prohlášení 2000 slov, které nabádá k reformám bez ohledu na zájmy KSČ. „Obrodňový proces čs. společnosti, nazývaný zahraničními i domácími novináři „Pražské jaro“, byl násilně ukončen

⁹ Česká národní rada.

¹⁰ ČORNEJ, P. a J. POKORNÝ. *Dějiny Českých zemí do roku 2000*. Praha: PRÁH, 2000. 63 s. ISBN 80-7252-026-1

¹¹ Benešovi dekrety.

¹² ČORNEJ, P. a J. POKORNÝ. *Dějiny Českých zemí do roku 2000*. Praha: PRÁH, 2000. 67-68 s. ISBN 80-7252-026-1

¹³ ČORNEJ, P. a J. POKORNÝ. *Dějiny Českých zemí do roku 2000*. Praha: PRÁH, 2000. 69 s. ISBN 80-7252-026-1

intervencí 5 států Varšavské smlouvy dne 21. srpna 1968.¹⁴ V Československu nastaly rozsáhlé čistky a prověrky.

V lednu 1977 byla zveřejněna Charta 77, jejímž podpisem se potvrzovala kritika politické a státní moci, která nedodržovala lidská práva.

*„Dlouholeté vnitropolitické napětí vyústilo v listopadu 1989 v mohutné vystoupení občanů proti totalitní moci. Příčinou se stal brutální zákrok Veřejné bezpečnosti a Státní bezpečnosti proti studentské demonstraci na Národní třídě v Praze dne 17. listopadu 1989.“*¹⁵ Reakcí na toto běsnění byla 19. listopadu 1989 zahájena tzv. sametová revoluce, která nevolila násilné prostředky, ale spoléhala na propagační a informační prostředky. Komunisté, kteří byli zbaveni zahraniční podpory, kapitulovali a předali moc opozici.

1.1 Jan Werich

Narodil se 6. února 1905 v Praze do rodiny úředníka pojišťovny Vratislava Wericha a Gabriely, rozené Choděrové. Jan své rodiče měl svým způsobem rád, avšak jejich vztah byl zvláštní. Po rozvodu rodičů soud svěřil Jana do opatrování otci a on trávil velice času u svých babiček, dědečkové umřeli dříve, než je stačil poznat. U babičky z matčiny strany, která mu připomínala postavu z písničky Babička Mary, byl malý Jan velice rád. Vzpomíná na prázdniny u ní jako na jedny z nejlepších. U babičky z otcovy strany trávil Jan čas za války, když jeho otec narukoval.

Už na obecné škole byl Jan velice podnikavý. Sbíral po ulicích nedopalky, vysypával zůstatek tabáku, aby jej smíchal s trochou čerstvého a vyráběl ze směsi nové cigarety, které pak prodával obsluze v kavárnách.

S Voskovcem, který byl mladší o čtyři měsíce, ho seznámil Janův bratranec Jarda Kopecký, který s Voskovcem chodil do stejné základní školy. Jejich přátelství vzniklo až za pár let na gymnáziu v Křemencově ulici. *„Ne aby ses kamarádil s Werichem!, nabádali Jiřího Voskovce, který chodil taky do Křemencárny. Ale přesto,*

¹⁴ KREJČÍŘ, Jaroslav a kolektiv. *Dějiny české*. Olomouc: INFOA, 2010. 91 s. ISBN 978-80-7240-682-1

¹⁵ KREJČÍŘ, Jaroslav a kolektiv. *Dějiny české*. Olomouc: INFOA, 2010. 93 s. ISBN 978-80-7240-682-1

že si doma i ve třídě všichni dělali legraci z pomalosti, serióznosti a vážnosti Jiřího (matka říkala, že má hlavu plnou buchet, které strašně miloval), rychle se skamarádil s čilým, rozpustilým a hubatým Werichem. Spolu vyváděli hlouposti, spolu psali loutkovou hru o marťanech, spolu vyráběli loutky a kreslili.¹⁶ Oba dva trpěli stejnou vášní pro film, ale také o dobrodružnou četbu Verna, Dickense, Maye, Haška a mnoha dalších autorů.

Přes všechny svoje záliby a psaní se Jan nestihá učit do školy. Po reparátu z latiny a matematiky je mu doporučeno od profesorů přejít na jiné, lehčí gymnázium. Nechá se přeložit na gymnázium na Smíchově, kde se stává bez námahy primusem třídy a zbývá mu čas i na psaní do magazínu Filmový svět,¹⁷ kam přispívá recenzemi.

Po maturitě v roce 1924 se Werich s Voskovcem, který se vrátil z Dijonu, zapsali na Právnickou fakultu Karlovy univerzity. Oba dva složili na této instituci pouze jednu státní zkoušku v zimě 1927, po které se rozhodli studia nechat a pokračovat v literárních plánech.

Oba dva si libovali v improvizacích a nesmyslných rozhovorech o ničem. „Jednou Jan zazvonil u dveří Voskovcových, ... a když Jiří otevřel, zeptal se naprosto vážně: „Má úcta, já jsem slyšel, že máte na prodej hrobku.“ Trénovaný partner čestně obstál a stejně věcně odpověděl: „Ano, mám. Račte dál, já vám ji ukážu.“¹⁸ Po ukázce hrobky se začínají dohadovat o ceně. Kupující, který cenu zvyšoval, a prodávající, který ji naopak snižoval, se nakonec nedohodnou a Werich odchází. Tento rozhovor byl základem pro jejich další tvorbu.

První představení, na kterém s Jiřím spolupracoval, bylo pro spolek bývalých francouzských gymnazistů a několik profesorů, kterým tehdy předsedal Voskovec. Použili dialog o hrobce, ke kterému přidali hudbu a verše. Představení mělo takový úspěch, že se Voskovec s Werichem dohodl na přidání několika scének a vytvoření celovečerního představení.

¹⁶ INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 20 s. ISBN978-80-86864-92-1

¹⁷ Majitelkou časopisu je Z. Smolová – scenáristka, režisérka, herečka a filmová teoretička.

¹⁸ INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 37-38 s. ISBN978-80-86864-92-1

Divadelní prvotina Vest pocket revue vznikala částečně na chalupě na Sázavě a zbytek po pražských kavárnách. Jako základ pro toto představení si vybrali Werichovu povídku o muži, který sbíral fotografie rozzuřených lidí, a dadaistický rozhovor o hrobce. Při psaní Werich zakomponoval do hry příjmení své budoucí manželky Zdenky Houskové, se kterou se v té době scházel. Poprvé se na jevišti představila 19. dubna 1927 na prknech dvorany Umělecké besedy pod záštitou Osvobozeného divadla, avšak oba dva autoři a herci vystupovali pod svými pseudonymy P. Dolan / Voskovec/ a J. W. Rich /Werich/. Hra vzbudila u diváků a kritiků takový ohlas, že počet repríz přesáhl dvě stě.

„A tak jsme tedy po Vestpocketce napsali rychle dalších pět her: Smoking revue, Gorila ex machina, Kostky jsou vrženy, Premiéra Skafandr, Ličení se odročuje. Mé ženě Zdence, tehdy naší slečně pokladní, jsme do stroje diktovali, celé noci jsme psali, ve dne zkoušeli, večer hráli, lidi nechodili do divadla, a my jsme zase psali a zase hráli a lidi zase nechodili.“¹⁹

1929 byl pro Wericha rok důležitých změn. Jan se oženil se Zdenkou a nastala hospodářská krize, která se začíná odrážet i v hrách V+W. Osvobozené divadlo se přestěhovalo do sálu U Nováků a hned na premiéře hry Fata morgána, která byla napsaná jako jazzová revue, bylo vyprodáno. Od konce třicátých let se angažoval s Voskovcem proti nastávajícímu fašistickému riziku. V roce 1931 začali vystupovat pravidelně v Československém rozhlase.

Dalším obdobím, které Wericha ovlivnilo, byl nástup fašismu. Jan a Jiří byli spíše levicového zaměření, které v této době nemělo velkou váhu. Na jejich představení chodili fašističtí provokatéři, kteří jim do představení zasahovali bučením či vyvoláváním rozepří v publiku. Tyto útoky se stupňovaly až do odnětí licence a zavření Osvobozeného divadla 10. listopadu 1938.

Kvůli pokynům úřadu je nesmělo zaměstnat žádné divadlo, avšak objevila se nabídka angažmá z Ameriky za sto dolarů týdně. Oba věděli, že zůstat v Československu je pro ně nebezpečné kvůli nacistům. *„Už za časů skandálu kvůli*

¹⁹ WERICH, Jan. *Jan Werich vzpomíná... vlastně Potlach*. Praha: Mladá fronta, 1995. 15 s. ISBN 80-204-0467-8

Oslu a stínu byli snad přímo na Hitlerův popud zapsáni do seznamu nejvíce nepohodlných a nebezpečných osob.“²⁰

Začátkem roku 1939 Werich s Voskovcem a Ježkem emigrovali do USA. „Zdenka napřed zamrzla v Praze. Byla tam, když přijel Hitler. Ona byla částečně Židovka. Odjela později se svou malou holčičkou. To ještě bylo dost Čechů na úřadech, kteří ji pomohli k výjezdnímu povolení. Je to zázrak, že se dostala ven, protože, sakramente, oni po nás šli jak blbí.“²¹ Počátky nebyly lehké kvůli jazykové bariéře, ale posléze se všem třem začalo dařit. Pořádali po USA představení pro své krajany v klubech v New Yorku, Binghamtonu, Clevelandu, Chicagu, a Baltimoru, nejprve v originálním znění a později v anglickém nastudování. K nejoblíbenějším hrám patřil *Osel a stín* a *Těžká Barbora*. Snažili se prosadit v Hollywoodu, avšak neuspěli. V březnu roku 1941 dostali nabídku od Úřadu pro válečné informace v New Yorku, aby pravidelně vysílali rozhlasové relace pro československé posluchače. Během pobytu v Americe jich natočili přes dva tisíce. Mezi léty 1944-45 účinkovali na Broadwayi v divadelním nastudování Shakespearovy *Bouře*.

Když v květnu 1945 oznámila Praha osvobození, Werich se rozhodl vrátit na podzim domů. Na letišti ho přišla uvítat matka s přáteli a reportéry. „*První měsíce po návratu Werich často vystupoval v továrnách, v koncertních sálech, v rozhlase; jezdil po mnoha městech republiky.*“²² Zpíval Ježkovy písně v doprovodu orchestru K. Vlacha.

Na chvíli se shledá a spolupracuje s Voskovcem na nové tvorbě, která se nezdařila. Voskovec se vrací do Francie a poté do USA.

Werich zůstává v Československu a snaží se pokračovat v divadelní a filmové branži. V roce 1951 se v kině objevuje dvoudílný film *Císařův pekař*, ke kterému píše scénář Werich a hraje v něm dvojroli. Za tento film je Janu předána „*Státní cena I. stupně za pokrokovou myšlenku, účinné scenáristické zpracování a vynikající herecký*

²⁰ INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 166 s. ISBN978-80-86864-92-1

²¹ SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. 146 s. ISBN 80-7243-258-3

²² INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 199 s. ISBN978-80-86864-92-1

výkon. “²³ Po tomto úspěchu následovala ještě filmová pohádka Byl jednou jeden král v roce 1954, kde si zahrál se svým už dřívějším divadelním kolegou Vlastou Burianem.

Roku 1955 zakládá U Nováků v podzemí Divadlo ABC. V tomto divadle po jeho boku vystupuje Miroslav Horníček v upravených hrách Osvobozeného divadla. „*Forbíny se tak staly skutečnou tehdejší „šedou zónou“, spíš „trpěnou“ než opravdu povolenou.*“²⁴ Zezačátku Jan účinkoval v každé inscenaci, ale jak šel čas, byl na jevišti vidět čím dál méně. Věnuje se psaní, režírování a řízení Divadla ABC.

V šedesátých letech hrál Werich v několika televizních filmech například: Kočár nejsvětější svátosti, Uspořená libra a Až přijde kocour. Psal také knížky pro děti (Fimfárum) a cestopisy (Italské prázdniny).

V letech sedmdesátých mu byla odňata možnost vystupovat na veřejnosti, publikovat nové texty a jeho vytištěné knihy byly staženy z obchodů a veřejných knihoven.

31. října 1980 umřel Jan Werich po dlouhé nemoci na pražské Kampě ve věku 75 let. Jeho hrob se nachází od roku 1990 hned vedle jeho přítele Voskovce na Olšanském hřbitově.

Nejlépe vystihl osobnost Jana Wericha akademický malíř Josef Němec, který o něm napsal:

*„Legrace a moudrost – satira a pokora a nepřeberně všeho mezi tím. Werich je divadlo, pohádky, Kampa, herec, kuchař, básník, rybář, filozof, chalupník, cestovatel, Pražák a všechno a vopravdově, člověk, kterej umí vidět nejprostší a počlověčit nejsložitější, a proto je tak velký kumštýř. Když se řekne Werich, tak by mohli všichni všechno dát všem a on všechno všem dával.“*²⁵

²³ INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 215 s. ISBN 978-80-86864-92-1

²⁴ JUST, Vladimír. *Werichovo Divadlo ABC*. Praha: Brána, 2000. 15 s. ISBN 80-7243-079-3

²⁵ LEDERER, Jiří. *Když se řekne Werich a když se řekne Voskovec*. Praha: ORBIS, 1990. 77 s. ISBN 80-235-0010-4

1.2 Jiří Voskovec

19. června 1905 se narodil na Sázavě jako třetí dítě Viléma Vaksmana a Jiřiny, rodilé Pikasové. Otec Jiřího byl vojákem a kapelníkem v československých legiích v Rusku. Tam si také počestil své příjmení na Voskovec a v únoru 1921 v Praze nechal legalizovat změnu pro sebe a celou rodinu. Důvodem bylo neustále předhazování údajného židovství a také špatné přeložení příjmení z azbuky, které mělo znít Wachsmann.²⁶

Matka vyučovala francouzštinu nejprve na České obchodní akademii, ale poté, co ji vyloučili kvůli tehdejší politické situaci, dávala hodiny doma. V době od roku 1915 až do roku 1920 se starala a vychovávala své děti sama. Otec v té době byl deportován kvůli národnosti do Ruska.

Voskovcovo dětství nebylo jednoduché, v jednu chvíli byl odloučen od milovaného otce, který byl pro Jiřího hrdinou a částečně i vzorem, i od bratra a během první světové války zůstává jen s matkou a starší sestrou. Na své dětství vzpomíná v knize Rozhovory s Voskovcem celkem kladně - až dobrodružně.

S Werichem je seznámil poprvé Jirkův spolužák Jarda Kopecký, Janův bratranec. „*Muselo nám být tak sedm nebo osm let. Jan jednou přišel Kopeckému naproti a on nás představil.*“²⁷ Avšak dohromady je dala až jejich záliba v amerických filmech, když spolu chodili na gymnázium v Křemencové ulici.

Díky stipendiu se v roce 1921 Voskovec dostal na Lycée Carnot v Dijonu, kde strávil tři kroky. Důležitým přítelem v této době byl pro Jiřího malíř Josef Šíma, který byl pro něho vzorem a jakým si mentorem, díky němu objevil lásku pro poezii a výtvarné umění. Šíma žil a pracoval v Paříži, kde ho Voskovec navštěvoval. „*Mluvíme o věcech, které jsou poněkud nesdělitelné, protože se týkají impresí a osobních zážitků.*“²⁸ Už při studiu na francouzském lyceu publikoval prostřednictvím Devětsilu své básně, ovlivněné futurismem a koláží. I když Jiřího studijní začátky nebyly jednoduché, díky

²⁶ BOROVIČKOVÁ, A. *Voskovec & Wachsmann. Z rodinné kroniky a dopisů*. Praha: BOOKMAN, 2005. 12 s. ISBN 80-903455-2-2

²⁷ SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. 16 s. ISBN 80-7243-258-3

²⁸ SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. 29 s. ISBN 80-7243-258-3

podpoře svých přátel nakonec odmaturoval v roce 1924 a vrátil se do Čech, kde se stal členem Devětsilu.

Po celou dobu v zahraničí si dopisoval s Janem Werichem, se kterým nastoupil po svém návratu na Právnickou fakultu Karlovy univerzity. Po složení první státní zkoušky v zimě 1927 studium na vysoké škole opustil.

V roce 1926 začíná jako herec s pseudonymem Petr Dolan v Pohádce máje. Úspěch tohoto filmu mu zaručil další nabídky. Objevuje ještě ve dvou dalších filmech Paní Katynka z Vaječného trhu a Ve spárech upíra. Kvůli účinkování v Pohádce máje byl Voskovec vyloučen z Devětsilu. „*Za porušení vkusu a umělecké odpovědnosti. Protože jsem jako herec vystupoval v komerčním kýči.*“²⁹ Pro Voskovce se nic nezměnilo, dál se setkával s přáteli z Devětsilu v kavárnách a publikoval svá díla.

První divadelní hraní Voskovec absolvoval v Apollinairových Prsech Tirésiových v režii Jindřicha Honzla. Bylo to jedno z posledních představení prvotního Osvobozeného divadla.

V období Osvobozeného divadla natáčejí Voskovec s Werichem čtyři filmy v režii Jindřicha Honzla a Martina Friče. Pudr a benzín (1931), Peníze nebo život (1932), Hej rup (1934) a Svět patří nám (1937). „*Vždycky, když jsme v létě dělali film, odnesla to nějaká hra.*“³⁰ Často se také opomíjí jejich autorský film Golém režiséra J. Duviviera, který film realizoval nakonec bez nich.

Politické hry neměl Jiří moc rád, ale uvědomoval si potřebu obrany proti fašismu. V novinách o Voskovcovi hovořili jen jako o Židovi Wachsmannovi. V Osvobozeném divadle často propukaly demonstrace a útoky na herce, proto nebylo překvapením, že po odnětí divadelní koncese Jiří emigroval.

Z Československa odlétá koncem roku 1938 do Švýcarska a poté vlakem do Paříže, kde se později setkává s Werichem a Ježkem. Po třech týdnech odplouvají do USA. „*Moje žena, která byla Francouzka, zůstala ve Francii u své rodiny až do příštího léta.*“³¹ S Werichem tam zažije dobré i zlé časy. Nemoc a smrt Ježka, rozvod s jeho

²⁹ SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. 61 s. ISBN 80-7243-258-3

³⁰ SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. 122 s. ISBN 80-7243-258-3

³¹ SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. 146 s. ISBN 80-7243-258-3

první ženou a také svatbu s americkou divadelnicí. Voskovec se z exilu vrací až necelý rok po Werichově odjezdu.

Po návratu zakládá s Werichem Divadlo V+W v domě U Nováků a snaží se napsat novou hru, ale nejde jim to. Změna doby jim v psaní nepřispívá. Rozhodnou se nakonec zrenovovat Pěst na oko, která by se slučovala s dobou a trendem. Tuto hru režíroval Voskovec a byla na ní znát jeho únava a nejistota.

Na jaře roku 1948 zinscenovali americký muzikál Divotvorný hrnec. Režisérem se pro tuto hru stal Voskovec, ve hře si zahraje jen Werich v roli vodníka Čochtana, kterého si pro sebe napsal. Bohužel tato hra u diváků neuspěla a Divadlo V+W ukončilo v červnu 1948 svoji existenci.

„Voskovec byl jmenován do sekretariátu UNESCO a odjel do Paříže. Tam tři roky vedl americké divadlo, překládal do angličtiny francouzské dramatiky a potom podruhé a už natrvalo odjíždí do USA.“³²

V roce 1951 po příletu do Ameriky je na rok uvězněn kvůli podezření ze špionáže na Ellis Islandu. V boji s politickým předsudkem vítězí, je očištěn a propuštěn. Americké občanství dostává v roce 1955. Ve Spojených státech zůstává a stává se vynikajícím hercem v Hollywoodu a i na Broadwayi. Hrál vedlejší role v televizních seriálech a v různých filmech, ale pro jeho kariéru byl nejzásadnější 12 Angry Men³³ v roce 1957, který ho v USA proslavil.

V roce 1958 umírá Voskovcova druhá žena a on zůstává na výchovu svých dvou malých dcer sám. Starší dcera Gigi byla adoptovaná. O čtyři roky později si bere svojí poslední ženu Christi.

S Werichem se setká jen několikrát, avšak jejich přátelství je pevné a ani oceán jej nepřekoná. Kromě korespondence si posílají i magnetofonové pásky a občas si

³² INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 212 s. ISBN978-80-86864-92-1

³³ Dvanáct rozhněvaných mužů.

telefonují. Jako vždy „vedou své jiskřivé dialogy jednoduše dokonce i přes Atlantik, a aby zabránili průvanu, navzájem si radí, že si mají v pracovně zavřít okno.“³⁴

Jiří Voskovec umírá 1. července 1981 na srdeční příhodu. Christi, která ho přežila, rozdělila jeho popel a část odvezla do Čech, kde byl pohřben vedle svého celoživotního přítele Wericha, a část byla rozptýlena do Atlantiku.

Básnířka Jiřina Fukasová, která je o necelou generaci mladší než Voskovec, o něm píše jako o legendě své generace. I když Jiřího nikdy na jevišti neviděla, uvádí:

*„Přesto však jsme ho znali a nemohli nemít rádi. Zůstal mezi námi ve svých a Werichových filmech Pudr a benzín, Hej rup!, Svět patří nám; díky podivnému, nevysvětlitelnému procesu kulturní osnovy jsme znali jeho a Werichovi písničky (...) a konečně, zůstalo mezi námi po celá léta jeho jím milované a milováníhodné dvojče Jan Werich, jehož pouhé jméno v našich očích nikdy neztratilo neviditelnou, leč provždy nevymazatelnou předponu: V+.“*³⁵

1.3 Jaroslav Ježek

Jaroslav Ježek se narodil 25. září 1906 na pražském Žižkově. Byl prvorozený syn Adolfa a Františky Ježkových. Rok na to se narodila do rodiny jeho setra Jarmila.

Už od narození špatně viděl a po nevyhojeném hnisavém zánětu uší nedoslýchal. Když poprvé uslyšel jako malý hudbu, rozhodl se, že se stane skladatelem. Jaroslav nastoupil do obecné školy, ale po doporučení učitele ho otec přemístil ve druhé třídě do „Hradčanského ústavu pro výchovu a léčení slepých nebo na oči chorých dětí.“³⁶ Na

³⁴ INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 241 s. ISBN 978-80-86864-92-1

³⁵ LEDERER, Jiří. *Když se řekne Werich a když se řekne Voskovec*. Praha: ORBIS, 1990. 135 s. ISBN 80-235-0010-4

³⁶ HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. 18 s. ISBN 978-80-86078-67-0

tomto místě strávil šest a půl roku vzděláváním se v hudbě a hmatovým čtením bez pomoci očí.

V ústavu Antonína Heřmana se pod dohledem dcery Zdenky Heřmanové připravuje k přijímacímu řízení na konzervatoř. 1924 okouzlil hudební komisy, díky tomu se zprvu stal žákem Karla Boleslava Jiráka³⁷ ve studiu kompozice a poté Aloise Háby pro čtvrttónový kurs. Po ročním studiu se zapsal k profesorovi Albínu Šímovi³⁸ do klavírního oddělení. Studium zakončil v roce 1927 vlastní koncertem, který obohatil o prvky modernizmu³⁹ a jazzové hudby v doprovodu České filharmonie.

Už za studii se přátelí s Vítězslavem Nezvallem a chodí do zákulisí tehdejšího Osvobozeného divadla za E. F. Burianem. Tam také poprvé vystupuje se svými improvizacemi na jevišti. Jeho úspěch mu zde zaručil pravidelný skromný příjem.

*„Premiéra klavírního koncertu znamenala takový úspěch, že podnítila jednoho ze soukromých žáků Jirákových – dr. J. Mandíče, v civilním životě advokáta, který však také mnoho komponoval – k mecenášskému činu.“*⁴⁰ Tato podpora umožnila Ježkovi studium v Paříži. Návštěva Francie ho obohatila o nové hudební znalosti. Byl uchvácen jazzem černých hudebníků, který byl tolik odlišný od hudby, kterou znal z gramofonových desek.

1928 byl přizván ke spolupráci s Voskovcem a Werichem, které znal už před odjezdem do Paříže. *„Ačkoliv dosud pracovali s dobrými hudebníky, chtěli mít vedle sebe rovnocenného druhu, který by jejich literární výtvar doplňoval hudebním.“*⁴¹ Kooperace na hře Premiéra Skafoandr dopadla skvěle, Ježek se stal součástí a především přítelem V+W.

Znakem Ježkovy kompozice pro hry Osvobozeného divadla byla nesporně parodie, která byla přítomná v každé jeho skladbě. Byla to určitá nakažlivá zpěvnost či snadná zapamatovatelnost jeho melodii.

³⁷ Nejlepší učitel skladby v Praze.

³⁸ Od roku 1919 byl profesorem pražské konzervatoře.

³⁹ Směr ovlivňující umělce ve dvacátých letech 20. století.

⁴⁰ HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. 29 s. ISBN 978-80-86078-67-0

⁴¹ HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. 34 s. ISBN 978-80-86078-67-0

Ježkova činnost pro Osvobozené divadlo znamenalo mnoho, avšak Jaroslava, který ji miloval, zcela nenaplňovala. Zpravidla byl k dalšímu komponování přiměřen přáteli, kteří si u něho zadávali skladby pro určité nástroje. Například: „*dechový kvintet*“⁴² nebo „*houslový koncert*“.⁴³ Nepřestával navštěvovat koncerty jiných skladatelů a sledovat nově vyšlé noty nebo desky.

Peníze vydělané v divadle mu umožnily převzít roli hlavního živitele rodiny. Jeho sestra Jarmila se provdala a přestěhovala se na Žižkov. Nyní žil jen se svojí milovanou maminkou, která se o něho od dětství s láskou starala.

Ježek se podílel též na filmovém zpracování hry Pudr a benzin, která se částečně natáčela ve Francii. Jaroslav cestoval velice rád. Vždy si nastudoval místo kam měl přijet a i když skoro neviděl, vždy se dokázal orientovat. Při zájezdu v Moskvě v roce 1936 nastudoval mapu města a vodil Wericha po památkách.

Do uzavření divadla mu nebylo umožněno dále se veřejně prezentovat. S Voskovcem a Werichem bojoval otevřeně proti fašismu. Kvůli tomu se také dostal na seznam nežádoucích a musel opustit svoji zemi. Velmi těžko se mu odjíždělo od přátel a rodiny. S Werichem odlétá 9. ledna 1939 nejprve do Francie s mezipřistáním v Curychu a poté lodí do New Yorku, kam přijíždějí 20. ledna.

Emigrace změnila Ježkovi kompletně celý svět. Dirigoval krajanské sbory, vyučoval hru na klavír a harmoniku, avšak tato činnost ho příliš nebavila. „*Tvorba mu však teď šla těžce, někdejší lehkost jako by ho opustila*“.⁴⁴ Stýskalo se mu po české krajině a především po jeho matce a sestře. Každý den poslouchal zprávy z Evropy a strachoval se o svoji rodinu. Ze začátku fungovala mezi ním a jeho rodinou pravidelná korespondence, avšak postupem doby ubývala a o situaci v Československu se dovídal jen nepravidelně z dopisů od svých přátel.

V Americe se projevil jeho onemocnění ledvin, které zapříčinilo jeho předčasné stárnutí a časté návštěvy nemocničního zařízení. V této době se o něho mateřsky starala

⁴² HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. 41 s. ISBN 978-80-86078-67-0

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ WERICH, Jan. *Jan Werich vzpomíná... vlastně Potlach*. Praha: Mladá fronta, 1995. 185 s. ISBN 80-204-0467-8

členka jeho ženského pěveckého sboru Zpěvokolu. Frances se starala o „jeho prádlo a spíž, dohlížela, aby neměl v ničem nouzi, doprovázela ho na procházkách a poslouchala jeho vyprávění.“⁴⁵

V době svého zhoršujícího stavu měl Ježek alespoň jednu pozitivní příležitost. „Byla vypsána soutěž pro První mezinárodní hudební festival v USA. Ježek obeslal soutěž svou Klavírní sonátou, kterou napsal v roce 1940. Odeslal ji anonymně, jak jest obvyklé. Porota sonátu posoudila a zařadila ji do koncertních programů festivalu.“⁴⁶ Bohužel byla nakonec nahrazena původně nevybranou skladbou na žádost předsedy komise. Předseda byl ovlivněn autorem nevybrané hudby.

25. prosince 1941 přichází Ježek o zbytek svého zraku. V nemocničním pokoji v New Yorku ho navštěvují přátelé a krajané. „Ježek neumírá v New Yorku, to se nám, opuštěným, jen zdálo. Byl doma, byl v divadle, zkoušel novou skladbu.“⁴⁷ 1. ledna 1942 Jaroslav Ježek umírá.

S Jaroslavem se přišli rozloučit všichni krajané v New Yorku. Nad jeho rakví Adolf Hoffmeister prohlásil: „Nám, kteří jsme s Ježkem pracovali tolik let v Osvobozeném divadle, nezemřelo jen velké přátelství, ale i kus naší minulosti a též kus naší budoucnosti. Umřel velký umělec a malé dítě a něžný básník a veselý kumpán a dobrý kamarád. Daleko od vlasti umřel český muzikant. Leží zde tiše mezi svými, ale nemlčí. Jeho melodie zní v nás a slyšíme je z Čech.“⁴⁸

⁴⁵ HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. 56 s. ISBN 978-80-86078-67-0

⁴⁶ WERICH, Jan. *Jan Werich vzpomíná... vlastně Potlach*. Praha: Mladá fronta, 1995. 213 s. ISBN 80-204-0467-8

⁴⁷ WERICH, Jan. *Jan Werich vzpomíná... vlastně Potlach*. Praha: Mladá fronta, 1995. 214 s. ISBN 80-204-0467-8

⁴⁸ INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. 189 s. ISBN 978-80-86864-92-1

2 HRY OSVOBOZENÉHO DIVADLA

Založení Osvobozeného divadla je často mylně spjaté s Voskovcem a Werichem. Každý autor, který se zabýval touto tematikou, uvádí jiné datum počátku, ale první zmínkou datující začátky Osvobozeného divadla je v článku Otty Radla v časopise Přítomnost⁴⁹ z roku 1935. Ten přiřknul datum založení na 15. května 1923 s komediální hrou Kithairon, kterou se hrála v pražské Malostranské besedě skupina studentů nazývajících se „Volné sdružení posluchačů dramatické konzervatoře pražské hrající s laskavým svolením rektorátu“. Hlavní osobností tohoto spolku umělců byl režisér Jiří Frejka.⁵⁰

Podle knihy Jaroslava Pelce je datum počátku divadla o dva roky později: „10. května 1925 se v jednom malém pražském divadélku, vlastně spíš tělocvičně adaptované na sál s pódium, oponou a několika řadami židlí, konalo amatérské představení Moliérových her Georges Dandin.“⁵¹ V tomto roce soubor už trvale působil v Divadle Na Slupi a také se seznámil s představiteli avantgardního sdružení Devětsil Karlem Teigem a Vítězslavem Nezval. Po úspěchu prvního představení uvádí Frejka i další hry a rok na to pojmenovává svoji amatérskou scénu na Osvobozené divadlo podle knihy obdivovaného režiséra ruského původu Alexandra Tairova Odpoutané divadlo. Toto divadlo se pak stává jednou z částí Devětsilu.⁵² Do svých řad Frejka přizval Jindřicha Honzla jako režiséra, Vítězslava Nezvala jako dramaturga a Emila Františka Buriana.

Frejka dále tvoří svou vizi kabaretu, v kterém by stále účinkovali v moderní formě představitelé charakteru commedie dell'arte.⁵³ Mezitím Honzl vybírá exkluzivní literární předlohy především z okruhu modernistů Apollinaira, Marinettiho nebo z okruhu českých příznivců jako je Vančura, Hoffmeister, Nezval a další. Rozdílnost představ obou režisérů vede k neshodám a vyústí to až k rozštěpení kolektivu v roce 1927. Jiří Frejka s Emilem Františkem Burianem si založí vlastní scénu Dada a v Osvobozeném divadle zůstává Jindřich Honzl s Milošem Nedbalem.

⁴⁹ RÁDL, O. *Historie Osvobozeného divadla*. Přítomnost, červen 1935, č. 22, 347-349 s.

⁵⁰ PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 248 s.

⁵¹ PELC, Jaroslav. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 7 s. ISBN 24-005-82

⁵² Skupina lidí vyznávající proletářskou poezie, přes poetismus směřovali k surrealismu.

⁵³ Typ improvizované komedie s ustálenými postavami.

V divadle nastal zásadní zlom a tím se změnil chod divadla. Svým dílem k této změně přispěl i Jiří Voskovec a Jan Werich, které do souboru přivedl Jindřich Honzl zprvu jako výpomoc, ale posléze se stali respektovanými členy.

Oba dva okouzlovala především němá filmová groteska a její herci jako byl Chaplin, Keaton, Laurel a Hardy i mnoho jiných. Pro obveselení svých bývalých spolužáků vymýšleli a zaznamenávali si řadu komických improvizovaných scének a absurdních dialogů ve stylu studentských legrácek o přestávce před tabulí. Koncem roku 1926 sepsal Werich povídku „*Muž, který sbíral fotografie rozzuřených lidí*.“⁵⁴ Pokoušel se ji nechat otisknout avšak marně. Později objevil v novinách inzerát: „.... že divadelní podnikatel Fencel, šéf smíchovské Arény, nabízí tisíc korun za původní českou veselohru.“⁵⁵ Napadlo ho, že když spojí nacvičení komické výstupy se svojí povídkou, tak tuto věc můžou Fenclovi nabídnout. Hru psali částečně na chatě Voskovcových rodičů na Sázavě a zbytek po návratu do Prahy po kavárnách. Hra dostala název podle Voskovcova fotoaparátu Vest pocket. Všechno muselo být co nejlevnější. Dekorace si vyráběli samotní autoři a orchestr jim tvořili dva bývalí spolužáci hrající na housle a piano.⁵⁶

Premiéra hry Vest pocket revue byla 19. dubna ve dvoraně Umělecké besedy a hned se stala pražskou senzací. Bylo to představení diametricky odlišné od všeho, na co bylo tehdejší divadelnictví zvyklé. Jejich první představení dalo základ i dalším hrám, jako byly Sever proti Jihu, Golem, Fata morgána apod. Všechny hry Voskovce a Wericha režíroval Jindřich Honzl.

Po úspěchu první hry začal Voskovec s Werichem psát další hru, která byla uvedena v roce 1928 s názvem Smoking revue v Umělecké besedě. Osnova příběhu byla podobná jako u první hry, ale tentokrát cestu kolem světa podnikly dvě skupinky lidí. Mezi tyto dvě skupinky dvou podivínských dam a dvou pánů se neustále plete dvojce klaunů. Negativ a Pozitiv, šašci této hry jsou na rozdíl od Housky a Ruky více abstraktními klauny, více podobní typicky klasickým zanninům⁵⁷ z commedie dell'arte.

⁵⁴ PELC, Jaroslav. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 28 s. ISBN 24-005-82

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ PELC, Jaroslav. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 23 - 30 s. ISBN 24-005-82

⁵⁷ Zanni jsou sluhové, které najal jeden z pánů. Existuje několik charakterů-Brighella, Pedrolino, Pulcinel apod. Patří sem i harlekýn a kolombína.

V ději opustili složku konkrétního parodování a zaplnili revue osobami pohybujícími se mimo prostor a čas. Podle reakce publika přepracovávali autoři hru, avšak vznikaly při tom určité rozpory. Kontrast mezi komediální improvizací Voskovce s Werichem a více méně s úspěšnými pokusy dalších herců byl markantní. Tato rozdílnost ovšem měla svůj důvod. Odlišovala tak oba tvůrce a divákovi pomáhala chápat jejich osobitost. Léta 1928 a 1929 byla pro Wericha s Voskovcem v Osvobozeném divadle zkušební - hledali formu a styl svých představení.

Inspirováni německým spisovatelem komedií Johannem Nestroyem napsali ještě jednu hru v roce 1928, ve které by se mohli pořádně vyřádit. Bohužel situační veselohra o pěti dějstvích s pojetím jejich humoru v Divadle Adria neměla příliš úspěch. K nejslabším hrám, které Voskovec s Werichem napsali, patří variace detektivky a silvestrovské zábavy *Kostky jsou vrženy a Gorila ex machina*.⁵⁸

V onom období dochází už pravidelně ke svárům mezi jediným režisérem Osvobozeného divadla Honzlem a dvojicí Voskovce a Wericha. Komédie a revue V+W přinášely divadlu dostatečné množství finančních prostředků, zato Honzlůvi vysoce umělecké literární večery, které měly jen několik příznivců, kasu divadla vyčerpávaly. V červnu 1929 nastal zlom a Honzl odchází na čas do Národního divadla v Brně, kde dělal režiséra a dramaturga. „*Nebyl trpký a neměl charakter názorové roztržky, vyplynul spíš z rozumového uvážení nové situace.*“⁵⁹

V sezóně 1928–1929 byla Premiéra Skafandr poslední hrou. V této hře poprvé spolupracoval s Voskovcem a Werichem také improvizátor a skladatel Jaroslav Ježek.

K přestěhování divadla z Adrie do pohodlnějšího divadelního sálu v paláci U Nováků⁶⁰ nastalo v roce 1929. V té době se stal členem souboru komik Ferenc Futurista. Hra *Líčení* se odročuje a revue *Fata Morgana* jsou už uvedeny v nových prostorách.

⁵⁸ PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 248 s.

⁵⁹ PELC, Jaromír. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 67 s. ISBN: 24-005-82

⁶⁰ V prostorách dnešního Divadla ABC.

Premiéra hry *Fata morgana* 10. prosince 1929 dala Osvobozenému divadlu nový směr. Podle kritiky A. M. Piši⁶¹ byla hra důkazem, „že soubor *Osvobozeného divadla* stále více opouští své původní zásady, proměňuje se ve velkoměstský zábavný podnik.“

⁶² Avšak kritik pochvaluje vynalézavost autorů, jejich smysl pro improvizaci, použití důvtipu a režisérský talent. Tato revue byla založena na jazzovém hudebním podkladu Jaroslava Ježka, choreografii Joeho Jenčíka⁶³, scénografi Františka Zelenky⁶⁴ a především jedinečné herecké žertovnosti.

I přes zvyšující se hospodářskou krizi byla v Osvobozeném divadle uvedena hra *Ostrov Dynamit*, která v roce 1930 sklídila obrovský úspěch. Mezi léty 1930 až 1931 napsal Voskovec s Werichem své nejlepší romantické komedie jako *Sever proti Jihu*, *Golem* nebo *Don Juan*. „*Revue Sever proti Jihu* potvrdila, že Voskovec a Werich vytvořili vlastní typ divadla, které mělo svůj originální styl a charakter.“⁶⁵

Při tvorbě politických her hrají významnou roli aktuální témata dané doby. V+W reagují na politiku, hospodářství a třeba i na nezaměstnanost.

Reakcí na nástup Mussoliniho⁶⁶ byla v roce 1932 první politická hra *Caesar*. Je to příběh, odehrávající se v Římě (44 roků před Kristem), jehož hlavním tématem je spiknutí senátní šlechty proti Caesarovi.

Robin zbojník se hrál poprvé 23. září 1932 a mnozí kritikové tuto hru považovali za volné pokračování směru *Caesara*. V reakci na dobu se zde objevuje především zesměšňování konkrétních politických osobností Československa. Divadelní kritik Josef Täger hru zavrhl. „Podle jeho názoru představovala naprostý úpadek ve srovnání s dřívějším dramatem, pokus o spojení historické parodie s aktuální satirou byl málo

⁶¹ Básník, literární kritik a historik.

⁶² JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 81 s. ISBN 978-80-7229-429-9

⁶³ Vlastním jménem Josef Jenčík – pedagog, publicista, choreograf, tanečník a herec.

⁶⁴ Český jevištní a kostýmní výtvarník, architekt a grafik.

⁶⁵ JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 97 s. ISBN 978-80-7229-429-9

⁶⁶ Italský fašistický diktátor.

přesvědčivý, politické narážky nevyplývaly z celkové koncepce díla, ale byly k němu uměle spojené.“⁶⁷

V roce 1933 Voskovec s Werichem napsali komedii ze současnosti za pomoci dramatika a karikaturisty z Devětsilu Adolfa Hoffmeistera Svět za mřížemi. Tématikou je prohibice spojená s demokracií, vkomponovaná do fiktivní země s názvem Sonorie.

V zahraničí se proslavilo Osvobozené divadlo hrou Osel a stín. Byla to odezva na převzetí moci Hitlerem ve Třetí říši. Hra pobouřila německé úřady, které požadovaly změny pasáží, v nichž se psalo o Hitlerovi či v nich byly zmínky o současné německé politice.

Hra Slaměný klobouk byla inspirován komedií Eugena Labiche⁶⁸ se stejnojmenným názvem. Premiéra se konala 27. února 1934. Oproti předchozím hrám se autoři chtěli vyhnout stereotypu, proto napsali komedii, která odpovídala jejich chvilkové náladě, zájmu o období 19. století a novému experimentu.

Další hrou, která sloužila jako satirická odpověď na fašismus a falešné sliby pravice, byl Kat a blázen v sezóně 1934–1935. Tato hra však rozdělila publikum na dva protichůdné tábory. Bohužel vlnu odporu bylo možno číst i v plátcích intelektuálů. *„Kat a blázen sice dosáhl relativně vysokého počtu 114 repríz, ovšem za cenu, že byl dlouho hrán před poloprázdným hledištěm a se ztrátou. Autoři ho úmyslně a proti pravidlům divadelního podnikání nestáhli z programu, aby nepřátelům nedopřáli triumf.*“⁶⁹

Po úspěchu filmu Hej rup! v roce 1934 se Voskovec s Werichem rozhodli na chvíli opustit divadelní scénu a věnovat se filmu. Před rozpuštěním souboru uvedli ještě dvě úspěšné revue Vždy s úsměvem a Panoptikum. *„Říkalo se, že Voskovec a Werich se chtějí zřítí další divadelní práce, přejdou k filmu, aby nemuseli psát v tak rychlém tempu další hry. V březnu se na stránkách tisku objevilo oficiální prohlášení, ve kterém*

⁶⁷ JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 128 s. ISBN 978-80-7229-429-9

⁶⁸ Žurnalista, spisovatel a divadelní dramatik 19. století.

⁶⁹ PELC, Jaromír. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 147 s. ISBN: 24-005-82

oba dramatikové potvrdili, že vzhledem ke zdravotnímu stavu uvažují o roční přestávce v jevištní činnosti.⁷⁰

Návrat na divadelní prkna ovšem nebyl zdaleka tak jednoduchý. Jejich bývalé jeviště U Nováků bylo obsazené novým nájemcem a V+W ani neměli herecký soubor. Časem se jim podařilo zabezpečit si divadelní sál na Václavském náměstí v Rokoku a sehnat většinu herců z bývalého souboru. Začali vystupovat pod novým názvem Spoutané divadlo, které mělo symbolizovat omezené podmínky, za kterých mohli fungovat.

První novou hrou tohoto staronového souboru byla Balada z hadrů v premiéře 28. listopadu 1935, která pojednává o životě francouzského prokletého básníka Villona. „*Hra ukazovala tragiku a bezmocnost jednotlivce vystupujícího proti obvyklým zvykům a normám jednání.*“⁷¹

Díky 245 reprízám Vest pocket revue bylo umožněno Voskovci a Werichovi vrátit se do Divadla U Nováků ve Vodičkově ulici už v sezóně 1936/37 a i k prvotnímu názvu. Avšak hrozba v podobě nadcházející války byla počátkem konce Osvobozeného divadla.

„*Poslední, dvouleté období a dramatické práce Voskovce a Wericha zahajuje dne 23. IX. 1936 představením Nebe na zemi, zpracovávající prvky barokní komedie.*“⁷² Nebe na zemi byla pohádka pro dospělé. Autoři se v této hře navrátili ke komickým situacím a klaunskému humoru. Byla to jedna z her uváděná i v zahraničí.

Hry Rub a líc (1936) a Těžká Barbora (1937) byly reakcí na aktuální problém v republice, na celosvětovou politickou scénu a šířícího se strašáka války. Revue Pěst na oko aneb Caesarovo finále, která byla jednou z nejdelších her sepsaná Voskovcem s Werichem, v sobě tvořila rozdílné obrazy, které se objevovaly během celé hry. Autoři pomocí symbolismu a metafory dávají lidem prostor pro představivost a dokončení nevyřčené myšlenky.

⁷⁰ JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 171 s. ISBN 978-80-7229-429-9

⁷¹ PELC, Jaromír. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 176 s. ISBN: 24-005-82

⁷² JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 189 s. ISBN 978-80-7229-429-9

Pěst na oko aneb Caesarovo finále byla poslední sepsanou a odehranou inscenací před odebráním licence Osvobozenému divadlu. „*Nová hra, napsaná v chvatu hledání tvůrčího východiska, si vytkla za cíl dát zdeptanému publiku to jediné, co bylo přípustné, zábavu čistou, vtipnou a kulturní komedie s neutrálním námětem, těžící ze situačních a mluvních gagů.*“⁷³

Sezóna 1938/39 ani nezačala, neboť byla divadlu odebrána koncese na Mnichovské konferenci⁷⁴. Poslední hrou Voskovce a Wericha v Osvobozeném divadle bylo Hlavou proti Mihuli, avšak nedočkala se premiéry.

Mezi léty 1928 a 1938 napsali Voskovec s Werichem desítky kvalitních her, které byly ovlivňovány dobou a také zvyšujícími se zkušenostmi obou autorů. Jejich představení čítalo stovky repríz, avšak pod politickým tlakem v listopadu roku 1938 bylo Osvobozené divadlo uzavřeno.

„*Divadlo si uvědomovalo svoji odpovědnost, která vyplývala z popularity, a vedlo obecenstvo proti politickému zpátečnictví a lidské hlouposti. Bylo avantgardním divadlem na vysoké umělecké úrovni, jediným svého druhu v Evropě.*“⁷⁵.

2.1 Vest pocket revue

První sepsaná a odehraná hra Voskovce a Wericha, která odstartovala jejich kariéru a byla důležitou událostí v českém avantgardním divadle. 19. dubna 1927 byla prvně uvedena ve dvoraně Umělecké besedy v Praze pod záštitou Devětsilu a Osvobozeného divadla. Při premiéře této hry bylo oběma autorům jen 22 let.

Podle tehdejšího kritika J. Fučíka byla hra Vest pocket revue „*Dada. Snad krotké dada, české dada, ale účinné dada, to veliké umění, které vpadlo do literatury, do hudby, na divadlo, aby rozcupovalo na hadry naličené plátno maloměstského*

⁷³ PELC, Jaromír. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. 193 s. ISBN: 24-005-82

⁷⁴ Ta se konala 29. září 1938.

⁷⁵ CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, Milena. *Slavné osobnosti divadla*. Praha: Brána, 2004. 210 s. ISBN 80-7243-202-8

*absolutna, aby dalo klystýr myšlenkové zácpě této třídy, proletarizované i prožírané buržoazii, aby jí vytrhalo mozečky, aby ji vyčistilo.*⁷⁶

Vest pocket revue byla sepsána jako kapesní revue pro malá divadla se skromným technickým zázemím. Místo nutných přestávek při přestavbě jevištních kulis byly uváděny tzv. předscény, odehrávající se před oponou, ve kterých autoři spojovali improvizaci s pestrostí a spádem. Hra obsahuje celkem devatenáct obrazů. Důraz byl kladen především na souhru a tempo hry. Jejich hry byly ovlivněny filmovou groteskou a jazzovou hudbou, kterou Werich s Voskovcem obdivovali.

Děj

Ačkoli je to „nevděčné“ (a de facto i nefunkční), pokouším se vystihnout základní dějovou linii u všech her V+W, i když jsou poetického až dadaistického zaměření, a to i kvůli závěrečnému zobecnění.

Už v prvním obraze se divák dozví o fotografu Josskovi, který se snaží uspořádat s pomocí svého sluhy Šavleho vernisáž kuriózních fotografií, avšak do sbírky rozrušených obličejů lidí mu chybí fotografie známého flegmatického a nadutého spisovatele Kvida Maria de la Camera von Obscura. Aby se jeho záměr povedl, zavolá své dva švagry Publia Ruku a Sempronia Housku, kteří mu po vyposlechnutí jeho záměru slíbí pomoc. Tito dva se též vzájemně oslovují jako kolegové a navzájem se doplňují.⁷⁷

V dalším obraze zpívají Ruka s Houskou v předscéně na melodii foxtrotu píseň *Mens sana in corpore sano*, která pojednává o sportu a nemoci.⁷⁸

Pracovnu Kvidona Marie de la Camera vidí divák ve třetím obraze, kde se seřazuje první až pátý kancelista, Josefka a Sekretář. Kvido svým zaměstnancům oznamuje odjezd na cestu za novými náměty ke knize s první zastávkou v Praze. De la

⁷⁶JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 46 s. ISBN 978-80-7229-429-9

⁷⁷VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 27–33 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁷⁸VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 34-36 s. ISBN: 80-246-0018-8

Camera dává Josefce instrukce o novém fejetonu Západ slunce nad Prahou, když vstoupí Sekretář s lístkem a zavazadlem. Oba dva muži poté odcházejí. V další scéně se do Kvidovy kanceláře vplíží Houska, Ruka a Jossek s fotoaparátem, kde překvapí Josefku. Aby zjistil, kde Mistr je, použije Houska lsti:

„RUKA (vybuchne): Kam odjel?

(Josefka koktá)

HOUSKA: Slečno, dejte ruce křížem. Dejte všichni ruce křížem.

JOSSEK: Proč?

HOUSKA: Budeme dělat křížový výslech. Slečno, v Portugalsku výjimečně není revoluce. Dnes výjimečně nikdo nepřeletěl oceán. Jednou měř, dvakrát řež. Kde je pan mistr?

*JOSEFKA: V Praze.*⁷⁹

Potom co Jossek s Kolegy spokojeně odešel, Josefku trápí svědomí a rozhodne se najít Kvida a chránit ho.

Čtvrtý obraz se odehrává před oponou, kde Kvido Maria de la Camera van Obscura čte z dopisu báseň *Faustovy skleněné hodiny aneb celkový pohled na Prahu*.⁸⁰ Za zvuku tichého bendža Kvido předčítá:

„Hoši si od rána v písku hráli,

u moře svlékla se Venuše do naha,

karbaník měl sen o žaludovém králi,

*Libuše pravila: Hle, Praha.*⁸¹

V tomto duchu odrecituje dalších 12 slok, poté se opona zvedá a on vchází na scénu.

⁷⁹ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 42 – 43 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸⁰ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 44 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸¹ Tamtéž.

V pátém obraze se setkává Kvido na nádraží v Praze s Josefku, která ho upozorní na pronásledovatele, ale bohužel neúspěšně. De la Camera pokračuje dál ve své cestě, tentokrát do Paříže. V úkrytu vyslechne rozhovor Jossek. Mezitím Houska s Rukou obdivují panorama Hradu a Hradčan. Oba se snaží mluvit a myslet jako vzdělanci, ale chybí jim na to znalosti, tak pletou páte přes deváté. Jossek je vytrhne z hloubavého rozpoložení a oznamuje jim, že Kvido odcestoval do Paříže. Pronásledování pokračuje.⁸²

V dalším obraze je předscéna saxofonového sóla Rudyho Widoeftha. Nazývá se Saxophobia.⁸³

Mezitím se jeviště v sedmém obraze proměnilo na Paříž díky jejím zvětšeným pohlednicím. Na scéně se objeví Gustav a Margot hádající se před hotelem Ritz. Okolo nich projde do hotelu Kvido téměř nepovšimnut. Když Gaston odejde, vstoupí Houska s Rukou a dají se do řeči s Margot. Ta jim vypoví svoje rozhořčení nad tím, jak ji urazil kolemjdoucí cizinec. Oba Kolegové přikyvují a podle popisu poznají de la Cameru a rozhodnou se jít do hotelu a hledat ho. Kvida najde na hotelové terase Josefka a opět ho varuje před zuřivým fotografem, ale už pozdě, v patách jí je Jossek s aparátem. Na scénu se vrací Gustav v doprovodu Detektiva a Strážníka, všichni tři se skryjí poblíž hotelu a čekají na údajné cizí lupiče, kteří navštívili hotelový pokoj jeho ženy Margot. Ruka s Houskou, opouštějící hotel v baletním úboru, na poslední chvíli uniknou zatčení.⁸⁴

Další obraz se odehrává před oponou, kde vedou dialog Houska s Rukou. Tématem jejich konverzace je otázka, proč takový český národ nemá naší českou taneční hudbu. Nakonec zjistí, že taková existuje, a proto si ji zazpívají.⁸⁵

Obraz devátý se odehrává na transatlantickém parníku. Ruka s Houskou v námořnických pláštích, kouřící dýmku, polemizují nad počasím a vlnami. Jejich

⁸² VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 47 - 57 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸³ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 58 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸⁴ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 59 – 67 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸⁵ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 68 – 73 s. ISBN: 80-246-0018-8

handrkování přesuší kapitán Hýčena, který si je splete se svojí posádkou. Za bouřlivé melodie vstoupí na scénu vyděšený Kvido se záchranným pásem kolem krku a Josefka. Za nimi vběhne Jossek, který zaostřuje fotoaparát na de la Cameru. Na můstku se objeví kapitán Hýčena a napomíná Josska, že tam nesmí fotografovat. V tu chvíli Josefka padá přes palubu. Jossek skočí do vody a snaží se ženu zachránit. Kapitán s Kolegy to komentují z můstku. Topič, který přijde Hýčenovi říct, že praskl kotel, nakonec pomáhá Josskovi vytáhnout Josefku zpět na loď. Kapitán se rozhlíží dalekohledem, až zahlédne zemi. Všichni jsou šťastni a zpívají děkovný chorál.⁸⁶

Desátý obraz zavede diváka do USA. V pozadí jeviště jsou filmové plakáty, před nimi na scéně orchestr hrající americkou taneční hudbu a tanečníci charlestonu nebo tanga.⁸⁷

Před oponou v jedenáctém obraze jsou omylem oddáni Jossek s Josefku. Kvido zjistí, že Spojené státy mu nevyhovují svojí rychlostí. Potká tam svého zmizelého bratra Franka, se kterým si zazpívá na oslavu starou národní ukolébavku Slovastarou národní ukolébavku Slovač americkou.⁸⁸

Pět neděl v balóně je téma dvanáctého obrazu. Na jevišti jsou Kolegové v koši, ke kterému je přivázán plynový balónek, a okolo nich putují dva mraky. Tímto způsobem Houska s Rukou cestují do Haparandy. Čas si krátí četbou Julese Verna a diskuzí, nad jakou krajinou se právě nacházejí. Z jejich úvah je vytrhne anděl, kterého zprvu považují za motýla, a snaží se ho chytit do sítky na motýly. Po zjištění, že je to opravdu anděl, se vyptávají, kde právě jsou. Po ujištění o správném směru cesty si Kolegové zazpívají píseň Kdo? na melodii foxtrotu. Anděl jim vyčíní, že ho zdržují od práce.⁸⁹

⁸⁶ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 74 - 79 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸⁷ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 83 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸⁸ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 84–86 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁸⁹ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 87–93 s. ISBN: 80-246-0018-8

Pouze pro dámy je určen další obraz před oponou. Houska s Rukou předstoupí před diváky s rozhovorem jakoby dvou starších solidních dam, které se potkaly náhodně na ulici. Tento výstup je ukončen písní Maličká Pepička v melodii foxtrotu.⁹⁰

Ve čtrnáctém obraze se divák ocitne v ohřívárně v Haparandě. Kolegové vstoupí do místnosti, kde je stařeček Olaf vítá jako své nové zákazníky. Při jejich rozhovoru dojde k několika mylným záměnám a opětovnému rozuzlení. Stařík odchází zákazníků pro zmrzlinu a Ruka s Houskou se rozhodnou zprvu se zahřát sportem, ale pak objeví jeviště.

„HOUSKA: Na mou duchu, Publie! Výstavní jeviště. Ó kolego, kolego, výtečný nápad pro zahřátí. My si zahrajeme divadlo! A zároveň tím roztomile překvapíme příbuzného, který tu bude co nevidět.

RUKA: Hurá, hurá, krleš...! Vybereme něco stylového a možná, že rozdurdíme Kvidona Mariu.

HOUSKA: Honem, hupky, pojd'te se připravit! Budeme interpretovat ibsenovský realismus. (Odběhnou)“⁹¹

Na scénu přijde Kvido, který žádá o ruku místní krásku Selmu. Selmě se jej podaří rozzlobit. Jossek, který s Josefku přichází, využije momentu a snaží se Mистра vyfotografovat, ale zjišťuje, že aparát je plný vody. Olaf vběhne na pódium a ohlašuje zahájení divadelního vystoupení Ruky a Housky. Ruka hraje mladíka Peťuru a Houska jeho starého strýce. Hovoří o mládí a stáří, o lásce a končí to přiznáním, že strýc není strýc, ale otec Peťury. Kvido vstane a s křikem, že „realismus na scéně je hnusná stvůra.“⁹² Kvido oznamuje, že radši než být zde chce do Orientu.⁹³

Další scéna diváka zavede do Tibetu, kde jsou hned zprvu Ruka s Houskou uneseni První a Druhou lamou. Tito dva a Lepra, kráska z Orientu, poslouchají příkazy

⁹⁰ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 94–96 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹¹ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 101 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹² VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 107 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹³ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 97–108 s. ISBN: 80-246-0018-8

dalajlamy, který ví o příchodu spisovatele, a chce díky své budoucí knize podpořit cestovní ruch. Lepra se snaží Kvidona a Josseka svést, zato Josefka se s ní pouští do slovního souboje.

„*JOSEFKA: Jaká drzost od této nekulturní, zaostalé divošky!*

LEPRA: Nekulturní! A co Shakespeare, Einstein, bratři Čapkové? Chcete, abych vám citovala jejich spisy?

JOSEFKA: Děkuji, neznám bezvýznamné buddhistické velekněze, jejichž jména jste na mne vychrlila. Stačí mi ...“⁹⁴

Na jeviště vtrhne Houska s Rukou a čtyři lámové, kteří za zvuku gongu všem oznámí, co vše zjistili o dalajlamovi.⁹⁵

Šestnáctý obraz v předscéně je situovaný na místo pod Velkou čínskou zdí, kde tančí pár blues.⁹⁶

V sedmnáctém obraze je použita jenom pantomima. Na scénu opatřenou cedulemi Křoví a Hotel opatrně přichází vyděšený Kvido, Jossek a Josefka. Uvidí nápis Hotel a před ním stůl se židlemi. Sednou si a snaží se upoutat pozornost obsluhy. Černého číšníka, který k nim přijde, prosí gesty o jídlo a pití. Při čekání mají Jossek s Josefkou romantickou chvíli, zatímco Kvido je melancholický. Číšník donese syrový květák a osazenstvo stolu jej začne jíst. Jossek se posunky ptá, zda číšník není také houslista. Ten ho bohužel zklame, ale nabízí saxofon a bendžo. Na jeviště vstoupí další dva černí muzikanti s nástroji a začnou hrát foxtrot.⁹⁷

Před oponu v osmnáctém obraze vystoupí Ruka s vyumělkovanou písní Líbej, líbej. Po ukončení refrénu se Ruka klaní a Houska vstupuje na scénu. Dohadují se o předešlém výstupu a polemizují o jeho uměleckém ztvárnění. Po několika políčcích,

⁹⁴ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 116 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹⁵ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 111-118 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹⁶ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 119 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹⁷ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 120-121 s. ISBN: 80-246-0018-8

které Ruka dostane, Houska navrhne zazpívat si operu, kterou sám napsal. Na melodii zanotují skladbu Jdu vám jednou po poli Houska poté navrhne:

„ Pane kolego, vzhledem k dlouhotrvajícímu, bouřlivému potlesku uspořádáme příští a poslední obraz ve formě opery.

(Odejdou)“⁹⁸

Poslední obraz nás vrací do prvního. Na scénu přichází zpívající Houska s Rukou a za nimi posléze vkráčí krásná Olga. Oba dva se do ní zamilují, ale ona, žena moderní doby, si neumí mezi nimi vybrat. Uskuteční se tedy souboj a za zvuků hudby všichni tři odchází. Jossek s Josefkou dorazí šťastně domů a otevrou výstavu i bez Kvidovy fotografie. Olga si nevybrala, ale rozhodla se, že si vezme Ruku i Housku. To se líbí Kvidovi a napíše o tom novou knihu. Po závěrečné písni, kterou zpívají všichni účinkující na jevišti, opona padá.⁹⁹

V knižním vydání této hry se nachází dovětek od autorů o změně třináctého obrazu, který prvních padesát představení nesl název Nepřípadný dvojzpěv o hrobce. Jednalo se o píseň k obveselení, která vznikla ještě před napsáním celé hry. Pro nahrazení původního znění obrazu se Voskovec s Werichem rozhodli z důvodu rozporného pochopení námětu publikem.¹⁰⁰

Jazyk

V této hře je použito více jazyků. Od češtiny a francouzštiny až po angličtinu a latinu. Nejvíce textů tvoří v knize dialogy mezi Houskou a Rukou. Kolegové zpívají písně či recitují básně v různých jazycích, někdy komolí cizí slova a snaží se dát citátům nahodilý smysl, kterým se pokouší zazářit. Vedle přehnané „přesprávněné“ češtiny používají staročeskou koncovku „ž“ a jiná kombinovaná slova, která ve výsledku nedávají smysl. V divadelní hře se také nachází narážky na literární díla, parodie na

⁹⁸ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 125 s. ISBN: 80-246-0018-8

⁹⁹ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 126–132 s. ISBN: 80-246-0018-8

¹⁰⁰ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 133 s. ISBN: 80-246-0018-8

studentský slang a satiry historických událostí. V devatenácti obrazech revue se střídají výstupy před oponou a na scéně kvůli výměně kulis. V předscéně se často objevují Ruka s Houskou s dialogy, které občas nesouvisí s dějem.

Analýza hry

Premiéra této hry v Umělecké besedě měla být zároveň i derniérou. Byla napsána tak, aby byla srozumitelná hlavně Voskovcovým a Werichovým spolužákům a známým. Devatenáct obrazů bylo rozděleno podle francouzského způsobu na jednotlivé scény. Toto značení vedlo k tomu, že postava, která vstupovala na jeviště, začínala v nové scéně. Představení bylo koncipováno do tří oddílů se dvěma přestávkami. V lichých obrazech se odehrávaly scény na celém jevišti a v sudých na předscéně kvůli výměně kulis.

Ve hře se objevují tři druhy postav:

1. postavy hlavního příběhu,
2. postavy potkávající hlavní aktéry při putování,
3. Voskovec a Werich hrající několik různorodých postav.

Důležitou součástí představení byla též hudba, která doplňovala představení o blues, foxtrot, operní árie, operetní melodie a hudbu navozující náležitou atmosféru.

Každý obraz ve Vest pocket revue byl uzavřeným celkem, který mohl být dle potřeby použit samostatně, ale jinak je svazovala prostá dějová linie. Toto dělení dávalo hře lehčí možnost aktualizace a vkládání nových prvků.

Spontánně vytvářený humor na jevišti oběma klauny odhaloval zároveň směšnost a pokleslost dobových, literárních a společenských tendencí. Nejvíce vynikala jejich hra se slovy ve slovních hříčkách divadelní hry.

2.2 Svět za mřížemi

Hra Svět za mřížemi vznikala ve spolupráci V+W s Adolfem Hoffmeisterem.¹⁰¹ Premiéra hry byla 24. ledna 1933 v Osvobozeném divadle v Praze v režii J. Honzla s hudbou J. Ježka a scénografií A. Hoffmeistera.

Tehdejší kritici se domnívají, že „rozdí, který nastal mezi hrou Svět za mřížemi a dřívějšími revuemi, je způsoben rozvíjením dramatického děje. V předešlých dílech byla akce redukována na minimum, tvořila tenkou nit spojující jednotlivé scény.“¹⁰²

Tato komedie ze současnosti poukazovala na neúplnost demokracie a mravní pokles společnosti v české zemi. Původním záměrem bylo situovat děj do Ameriky v období prohibice, ale v průběhu psaní se autoři rozhodli pro imaginární Sonorii, která více odpovídala současnému státu. Hra je tvořena třemi jednáními s rozdělením na číslované výstupy.

Děj

První jednání se odehrává před moderním Litterovým domem v ulici Korků. Na začátku vyjde z hlediště Nepoctivý civilista s otevřeným deštníkem. Otevře oponu a odchází do kulis. Za vzdáleného hluku pouličních demonstrací se přikrádá Apollon Rum pod okno Miami a vyznává jí svoji lásku řečí a básní. Z domu vyjde pivovarník Hector Litter, otec Miami, a vyhání nápadníka své dcery. Oba dva jsou též zastánci protichůdných názoru na probíhající prohibici. Básník Rum se zastává tzv. mokrých, kteří jsou pro zrušení zákazu alkoholu, zato velkopřemyslník Litter je na straně tzv. suchých, kteří jsou pro absolutní zákaz lihovin. Rum obviňuje živnostníka z korupce.
„RUM: Jdu na poslední schůzi mokrých před volbami. A odhalím vaši hru. Majitel pivovarů vyprovokoval prohibici, aby tajně prodával dráž.

LITTER: Žvást!

RUM: Zkorumpoval jste politiku, pivo neslo málo, pod rukou je budete prodávat za fantastické ceny! Lichváři! Zorganizoval jste podsvětí, aby vám pomáhalo pašovat lihoviny, až bude prohibice prohlášena.

¹⁰¹ Básník, výtvarník, prozaik, dramatik a esejista, publicista a karikaturista z kruhu Devětsil.

¹⁰² JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 133 s. ISBN 978-80-7229-429-9

LITTER: Pomluvy!

RUM: Mám důkazy. (Mává mu před nose listinami) Pohled'te, fotografie vaší smlouvy s Wu-Fangem, vůdcem podsvětí. Budete ve všech mokrých večernících.

LITTER: Koupím tu fotografii! „¹⁰³

Po navyšování peněz za fotografii až na milión Litter vytáhne revolver a vyhrožuje básníkovi zastřelením. Mezitím se za rohem domu zjeví ruka s pistolí a vystřelí. Rum padl mrtvý k zemi a průmyslník nevěřícně hledí na svůj revolver.

Za rohem vyjdou ve večerním oblečení Wu-Fang a Baby Polly. Litter, který běhá kolem mrtvého, si jich všimne a žádá o pomoc. Gangster potajmu vymění Litterovi zbraň a posílá Baby pro strážníka. Než Polly přijde s policistou, živnostník nabízí cokoli za východisko z nastalé situace, avšak Číňan chce jen Miami za ženu. Po příchodu Pochtivého strážníka, který se snaží dle řádných předpisů postupovat ve vyšetřování, Wu-Fang odpovídá na většinu poležených otázek a svojí výmluvností přesvědčí strážníka, že za smrt Ruma může zbloudilá kulka od demonstrantů. Všichni čtyři odejdou sepsat výpověď do Litterova domu.

V následujícím výstupu vchází na scénu Žurnalista se sborem opilců a zpívají Pijáckou biguini, avšak když objeví básníkovo tělo, vše rázem ustane. Žurnalista zavolá tuto zprávu do redakce. Miami se dozví o zastřelení Apolla a zapřísáhne pomstít jeho smrt, Žurnalista si vše zapsal a odchází za Miami. Strážník nechává odvést mrtvého.

Na scénu přichází František Hej s Josefem Rupem a dohadují se.

„RUP: No jo, lidi jsou různí.

HEJ: Například blbí.

RUP: Jo, to často, já jednoho znám.

HEJ: To je náhoda, já taky. A není daleko.

RUP: Ten můj je taky vedle. Ten můj blbec chce zvednout dekl od kanálu a stojí na něm. „¹⁰⁴

Jejich hádka se vyostří a oba dva berou do ruky první věc, kterou vidí. Do toho jim vstoupí Pochtivý strážník. Hej a Rup ho zbystří a dělají, že jsou zeměměřiči, kteří vyměřují pomník. Policista pokračuje ve své obchůzce. Rup a Hej se nakonec spřátelí,

¹⁰³ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 373 s. ISBN: 80-246-0018-8

¹⁰⁴ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 390-391 s. ISBN: 80-246-0018-8

zazpívají na rumbu píseň Devět řemesel, desátá bída a sestoupí do kanálu.

Miami se přikrade na scénu s revolverem a nahlíží do okem Litterova domu. Její počínání sleduje Colt Bulldogg, když Miami selže při střelbě pistole, přistoupí k ní a vyptává se jí, proč a na koho chtěla střílet. Vypoví mu celý svůj příběh a Colt jí na oplátku svěří, že pracuje pro Wu-Fanga jako zabiják. Zazpívají píseň Život je jen náhoda a Miami pak odchází ze scény.

Litter s Wu-Fangem čekají na výsledky referenda o prohibici, když vstoupí do dveří Colt. Při hlášení výsledku z okresů zapisují počty pro a proti. Když zjistí, že vznikla parita, zabarikádují se před davem v domě. Žurnalista s vlajkou v ruce, na které je zobrazen půllitr piva, tluče do okna a ptá se, kdo rozhodne o tom, zda pít či nepít. Do chystaného souboje pistolemi zasáhne Hej a Rup, kteří v tu chvíli vylézají z kanálu. Po zjištění, že jsou jediní dva, kteří u voleb nebyli, jim jsou dávány navyšující se nabídky z obou nepřátelených táborů. Colt přivedl Poctivého strážníka a Hej s Rupem před ním zvolili prohibici. Všichni kromě Žurnalisty a strážníka tančí a zpívají Hymnu prohibice. Opona padá.¹⁰⁵

V druhém jednání se divák ocitá v intimně zařízeném čínském pokoji. Kolem divanu, na kterém leží kouřící Wu-Fang opium, tančí čínské tanečnice, které po skončení melodie odchází. Wu-Fang, který se probere, nařizuje sluhovi zavolat Colta Bulldogga. Zabiják přijde tajným vchodem a předává Číňanovi denní hlášení o obchodech. Ty jim kazí Poctivý strážník, proto se mu rozhodnou domluvit. Litter přichází se strážníkem, který ho chtěl doprovodit z bezpečnostního důvodu, ale už po chvíli odchází. Průmyslník si stěžuje na policistovu poctivost a sděluje Wu-Fangovi, že si ho Miami nechce vzít. Číňanovi to není po chuti, a tak Littera uvězní ve svém domě a s jeho dcerou si domluví schůzku po telefonu.

Wu-Fang se rozhodne zbavit se své milenky a spolupachatelky zločinů. Nabídne ji měsíční rentu, kterou ona zprvu odmítne, a vyhrožuje Číňanovi prozrazením všech jeho nepravostí. Ale když uvidí revolver, vezme šek a zmizí.

Nepoctivý civilista přijde k Wu-Fangovi s nabídkou pro něho a Littera určité výpomoci s pašováním alkoholu. On, jakožto prostředník, zařídí občasné zaměstnání četnictva, tím dá prostor a čas na převoz alkoholu. Za tuto službu chce jeho zaměstnavatel od pašeráka finanční odměnu. Průmyslník, který se spoutaný účastní

¹⁰⁵VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 367- 411 s. ISBN: 80-246-0018-8

jednání, souhlasí s návrhem. Po odchodu Civilisty následuje tento dialog:

„LITTER: Jestli tomu dobře hovím, tak to je taková užitečná korupce?

WU-FANG: Hlouposti, to je prohibice, a prohibice značí odříkání a odříkání je ozdravění národů. (Zvoní se a lampión bliká)

LITTER (chce vstát): Hrome, vždyť já bych zapomněl. Co si to dovolujete? Omezovat mi svobodu! Uličníku, pusťte mne! Někdo sem jde.

WU-FANG (zmáčkne knoflík a k zajiždějícímu Litterovi): To je vaše dcera.

LITTER: Zpusťliku, ničemo, kdy mne pustíte?

WU-FANG: Až jak se domluví s Miami.

(Litter zajede do zdi) “¹⁰⁶

Miami přichází za Asiatem s jasným cílem se pomstít otci tím, že začne pašovat alkohol. Wu-Fang ji svádí, ale když ho rázně odmítne, řekne jí pravdu o vraždě jejího milence Apollona Ruma a o pravém důvodu prohibice. Zděšená Miami chce odejít, ale Číňan ji nechce pustit. Do jejich šarvátky vstoupí Colt Bulldogg, který pomůže Miami, Wu-Fanga omráčí pomocí nebezpečné židle s palicí a schová ho za plentu. Oba dva zazpívají Tisíc a jeden sen a poté odcházejí.

Služebnictvo, které uslyší zvonek a vidí blikající lampión ohlašující návštěvu, hledá svého pána. Nemůžou ho však nalézt, a tak se rozutečou. Hej a Rup, oblečení jako strážníci, vstoupí do čínského pokoje tajnými dveřmi. Oba dva doufají, že objeví něco, co jim přinese povýšení.

„RUP: Jasno, Teď právě se musíme chovat plánovitě. Nevíme, kde jsme, aby nás nějaký jednotlivec neobklíčil.

HEJ: Tomu se vyhneme, když se rozdělíme.

RUP: To bych neřekl.

HEJ: Abychom si každý byl zálohou tomu druhému. Podívejte. (Vezme sklenku koňaku a postaví ji) To jsem já ... a tadyhle jste vy. (Postaví láhev)

HEJ: Kam Koukáte?

RUP: Na sebe ... já jsem nějak pěkněj ... baňatej ...

HEJ: Co?

RUP: Koňak, člověče, osmnáct set třicet dva, Ježíši, koňáček, človíčku ... jsem na

¹⁰⁶ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 428-429 s. ISBN: 80-246-0018-8

*stopě!*¹⁰⁷

Oba dva nález ovšem neohlásí a koňak upíjí způsobem, aby to ten druhý nevěděl. Když Hej s Rupem opilí zmizí, probere se Wu-Fang. Chce si nalít skleničku alkoholu, avšak zjistí, že láhev je prázdná, a na zemi si všimne policejní čepice. Zpanikaří a schová se za tajnými dveřmi. Když se oba četníci vrátí na scénu, chtějí zavolat pro posilu telefonem, ale když začnou vytáčet číslo, Číňan vyskočí z úkrytu, zavěsí sluchátko a opět zmizí. Šokovaní policisté nejprve jen koukají, ale když se rozbliká lampión a uslyší bouchání na dveře, tak se schovají.

Poctivý strážník vpadá na jeviště, protože mu Hej podrazil nohy. Strážníka to rozčílí a vynadá jim. Když do místnosti vstoupí Litter a Wu-Fangem, Hej s Rupem je obviní z pašování alkoholu, avšak nemají důkaz. Průmyslník s Asiaticem vše popřou a žádají o okamžité potrestání. Oba dva četníci jsou propuštěni a zpívají píseň Příliš horlivosti škodí. Poté opona padá.¹⁰⁸

Poslední jednání se odehrává v přepychovém nočním podniku s jazzovým orchestrem. Do baru vkročí zmatený Litter. Přistoupí k němu Colt Buldogg, který si vzal jeho dceru. Průmyslník se chce s Miami rozloučit, než odjede pryč, kvůli znovuotevření případu smrti Apollona Ruma. Když se přesvědčí, že jeho dcera je šťastná se svým manželem, chce se Coltovi přiznat k vraždě básníka, ale v tom ho přeruší přicházející Polly. Litter odchází za Miami do bytu. Polly vypoví celou pravdu o zabití Ruma a o vydírání, které Wu-Fang provádí. Tento rozhovor vyslechne Hej, který tam pracuje jako číšník, a pošle zprávu po Rupovi Žurnalistovi, který popíjel u stolečku.

Wu-Fang hledá v baru Littera, když ho najde, vezme mu lístky na loď, kterou chtěl plout pryč. Továrník už nátlak nevydrží a volá policii. Nepoctivý civilista, který se náhle objeví, se snaží zklidnit oba dva muže a domluvit jim. Rup vejde do podniku v podivném fraku, sedne si ke stolu, od kterého vidí na Wu-Fanga a čeká na příchod Žurnalisty s policií. Když chce Asiat odejít, snaží se mu v tom Hej s Rupem zabránit. Vyvolají potyčku se všemi přítomnými. Od sebe je oddělí až Poctivý strážník výstřelem z revolveru. Oba dva iniciátory vřavy pošle pryč a zatkne Littera, Číňana a Baby Polly za spoluúčast a vraždu. Nepoctivý civilista napoví průmyslníkovi, že má právo před

¹⁰⁷ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 413-449 s. ISBN: 80-246-0018-8

¹⁰⁸ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 438-439 s. ISBN: 80-246-0018-8

nastoupením do vazby na uspořádání svého podnikání. Ten zavolá do své firmy, nechá všechny propustit a živnost zavřít. Když zavěsí, rozezvoní se další telefony. Poctivý strážník mluví postupně se sekretářem práce, nejvyšším prezidiálním tajemníkem a říšským správcem. Snaží ho se přemluvit k propuštění přítomných a podplatit ho vyššími funkcemi, ale čest strážníka to nedovolí. Nakonec zatkne i Colta Bulgogga a Miami. Všichni odchází ze scény způsobem trestanců. Když jde opona dolů, vstoupí na jeviště Hej s Rupem a zpívají píseň v angličtině, francouzštině a němčině o situaci ve světě.¹⁰⁹

Epilog tohoto příběhu se odehrává v zamřížovaném Coltově podniku. Všichni zatčení jsou oblečeni do pruhovaných elegantních vězeňských šatů a vězení si užívají díky stykům a penězům. Poctivý strážník chce propustit Colta, Miami a Polly, ale ti se tomu brání. Civilista jim poví, než odejdou, že stačí malý prohršek - a jsou zpátky.

„LITTER (k Wu-Fangovi a Civilistovi): Máme my to štěstí, kluci, my jsme tady doživotně. Hej, bachaři, šampaňské, připijíme propuštěným na brzku shledanou!“¹¹⁰

Hej a Rup jsou ve vězení otrhaní, zničení a hladoví. Prosí strážníka, aby je pustil ven. Ten jim vysvětlí, ale že oni jsou na svobodě. Všichni si zazpívají na nakonec Hymnu svobody a opona padá.¹¹¹

Jazyk

Tato hra obsahuje několik přechodů do cizích jazyků. Je tu použita angličtina, francouzština, němčina, ale především čeština (spisovný jazyk je tu kombinován s obecnou češtinou (kterej) a gangsterským slangem). Jejich mísením a využitím jazykové homonymie vzniká především jazyková komika, tolik typická pro poetiku her Voskovce a Wericha. Všechny této jazyky se uplatňují také v písňové podobě.

Analýza hry

Tato hra je odrazem aktuální doby. Především kritika mravního úpadku a kapitalistické společnosti. Ve hře se nachází přehnané příklady k situaci v republice a

¹⁰⁹ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 451-480 s. ISBN: 80-246-0018-8

¹¹⁰ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 482 s. ISBN: 80-246-0018-8

¹¹¹ VOSKOVEC, J. a J. WERICH. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 481-484 s. ISBN: 80-246-0018-8

narážky na důležité historické aktéry této doby (například na Hitlera). Autoři si pohrávají s prvky ze světa bohatých, chudých i zločinců.

Divadelní hra je rozdělena do tří jednání s jednotlivými výstupy a dvěma přestávkami. Každé jednání mělo stálou dekoraci s menším doplněním při rozlišných výstupech. I zde jsou použity předscény, avšak ne v takové pravidelnosti jako u Vest pocket revue. Hra je více dějově provázaná, bez možnosti velkých zásahů v případě aktualizací.

Hudbu pro představení zkomponoval Jaroslav Ježek, který se ujal též role dirigenta.

Divadelní hra Svět za mřížemi je obohacena o závěrečný epilog, který se odehrává ve vězení. Jeho hlavní myšlenkou je, že lidé ve vězení mají více svobody než lidé na svobodě, sešňerování zákazy a příkazy.

2.3 Těžká Barbora

Premiéra Těžké Barbory se konala 5. listopadu 1937 v Osvobozeném divadle v Praze. Představení patří dosud k nejuvolnějším a nejoptimističtějším, jaké Voskovec s Werichem napsali. Němečtí a čeští kritici, kteří přispívali do demokratického tisku, přijali Těžkou Barboru jako jednu z nejlepších her Osvobozeného divadla. Tato hra byla věnována Ivanu Olbrachtovi, který podporoval V+W a byl jejich přítelem. Hra byla napsána jako lidová zpěvohra mobilizující společnost do činného boje proti fašismu. „Autoři nejenže upozorňovali na nebezpečí vnější, ale také připomínali nebezpečí vnitřní odhalováním představitelů agrárníků, kteří prováděli politiku smluvenou s Hitlerem.“¹¹²

Činoherní hra odehrávající se ve středověkém městečku Eidam a v nedalekém lese yberlandském. Představení je rozděleno na devatenáct obrazů, při změně kulis je dán prostor pro scény před oponou.

¹¹² JANKOVSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 199 s. ISBN 978-80-7229-429-9

Děj

První obraz zavede diváka před hospodu v Eidamu a k jejím přilehlým uličkám. Elisabeth, žena hejtmana, otevře dveře do hospody a volá svého manžela Hanse Bolseho. Hans se vypotácí ven ze dveří a opilecky blábolí. Z hospody vyjde sýrař Křištof se starostou Kristianem Van Bergenem, zámeckým pánem Vandergruntem a vznešeným cizincem Petrem, všichni čtyři se snaží přesvědčit manželku hejtmana, aby tam svého muže nechala pít s nimi. Ona jim vynadá a odvádí svého muže pryč. Pomalu se všichni rozcházejí domů, na scéně zůstane jen Vandergrunt a Petr, kteří opilost jen předstírali a nyní se domlouvají, jak převezou Barboru do Yberlandu. Vyruší je starostova žena Greta, která volá cizincovo jméno. Zámecký pán odchází dřív, než přicupitá Greta. Zamilovaná starostova žena přinesla svému milému razítka svého muže, která mu pomůžou přejít hranice bez prohlídky zboží, které bude vést. Vyznává mu lásku a svěří se mu, že by s ním chtěla prchnout, avšak ten ji od toho odrazuje a odejde. Smutná Greta si vylije zlost na služce Sisce a učiteli Gustavovi, poté vstoupí do hospody a zavře dveře. Když mluví služka s učitelem, Gustav ji neustále opravuje, protože nemluví spisovně. Jakmile oba uslyší blížící se zpěv dětí, Siska utíká pryč. Gustav se na děti zlobí za popěvek, který zpívali o bázlivém učiteli. Když opona padá, Gustav s dětmi přechází na předscénu.¹¹³

V druhém obraze děti tančí a zpívají s učitelem. Jejich tanec je složený z gymnastických prvků a dechového cvičení.

„GUSTAV: ... Hodné dítě časně vstává, lenosti se nepodává,

Ranní práce dál doskáče, bez práce nejsou koláče.

Hodné dítě časně vstává,

Lenosti se nepoddává,

K tomu předpoklady dává,

Moje nová metoda.

¹¹³ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 401-411 s. ISBN: 22-141-80

Ráno tělo do pohybu dáme:

*DÍTKY: Aby se nám rozproudila krev!*¹¹⁴

Když se začne opona zvedat, Gustav s dětmi odtančí do zákulisí.¹¹⁵

Do hlubokého hvozdů yberlandského se ponoří divák ve třetím obraze. Na hraniční čáře s Eidamem čeká yberlandské vojsko. Setník, Desátník a Pětník se domlouvají, jak vyprovokovat sousední eidamské. První a Druhý žoldněř jsou odsouzeni k smrti kvůli ošklibání se nad jídlem, avšak dostanou nabídku zachránit se před šibenicí tím, že se převléknou za sedláky/lupiče, přepadnou vůz na straně Eidamu a dají jim signál lesním rohem. S tímto plánem souhlasí až po zdůvodnění, že tím pomůžou své vlasti. Když zůstanou v lese sami, rozhodnou se jít spát, ale v tom je vyruší Petr s vozem, který po nich chce pomoci, protože zapadl do bahna. Druhý žoldněř udeří Petra do hlavy a První ho přiváže k pařezu. Když se Vznešený cizinec probere, křičí na žoldněře rozkazy, ale ti ho neposlouchají a posmívají se mu. Po dohadování zatroubí Druhý žoldněř na lesní roh. Petr se jim vysmívá a vyrazí jim jeho tajný plán, který překazili. Oba dva se zaleknou, a když uslyší blížící se dusot koní, utíkají i s povozem.¹¹⁶

Čtvrtý obraz se koná před oponou, kde se žoldněři domlouvají jak dál. Nakonec se rozhodnou jet do Eidamu, prodat koně, sehnat nocleh s jídlem v hostinci a zbavit se vozu, pokud zboží v něm nebude v pořádku. Oba dva jsou spokojeni a zpívají píseň *Vy nevíte, co je středověk*. Poté odchází.¹¹⁷

Obraz pátý se odehrává ve starostově malé komůrce v hostinci. Siska budí Van Bergena, kterého hodně bolí hlava, a předává mu list od jeho ženy Grety, ve kterém mu píše, že ho opouští kvůli brunetovi. Starostovu manželku chce navštívit Elisabeth, ale služka ji zalže, že paní je nemocná. Ta jí odpoví, že přijde později s medicínou. Siska vše řekne starostovi a připomene mu problém se zaparkovaným vozem před hostincem,

¹¹⁴ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 412 s. ISBN: 22-141-80

¹¹⁵ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 412-414 s. ISBN: 22-141-80

¹¹⁶ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 415-429 s. ISBN: 22-141-80

¹¹⁷ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 430-433 s. ISBN: 22-141-80

který překáží trhu. Van Bergen se obléká a přitom vymyslí skvělý plán. Služce nařídí lehnout si do postele, jako jeho žena, a předstírat nemoc. Do komůrky se během chvíle přizene i Prodavačka ryb, Křištof, dítě, zámecký pán, První a Druhý žoldněř a tři občané. Namačkání v jedné místnosti se dohadují, jak odstranit překážející vůz. Starosta se rozčílí, tlačí všechny ven ze dveří a křičí, aby šli na rynek.¹¹⁸

Cestou na rynek, odehrávající se v šestém obraze před oponou, se snaží Vandergrunt zjistit, co žoldněři vezou. Jelikož to ani jeden z nich neví, tak nepřesvědčivě lžou.¹¹⁹

Eidamský rynek se objeví v sedmém obraze. Kolem vozu, kde je v rozbité bedně zaseknutý hejtman, je shluk lidí a pomocí kladkostroje se snaží dostat Hanse Bolseho ven. Když to nepomůže, vezme Křištof sekeru a rozšíří díru v bedně tak, aby hejtman mohl ven. Oba dva žoldněři kolem povykují, aby dávali pozor a nerozbili případné zboží uvnitř. Hans, který je zachráněn, zuřivě kopne do trosek bedny. Ta se rozsype a objeví se těžké bronzové dělo. Po chvíli němého úžasu, který nález způsobil na rynku, se strhlo pozdvižení a žoldněři byli zatčeni jako pašeráci.¹²⁰

Před oponou v osmém obraze zpívá Gustav s dětmi píseň Konšelská a k tomu jim tančí Křištof, prodavačka a tři občané.¹²¹

Zasedací místnost na radnici Eidamu se představí v devátém obraze. Občané města se dohadují, co budou dělat s kanónem. Zda ho zachovají na svoji obranu či roztaví a vyrobí sochu. Po hádce, která vyvrcholí rvačkou, se dohodnou na soše člověka držícího zvon a sedícího na kanónu. Všichni oslavně zpívají a tančí.¹²²

Desátý obraz se odehrává též v síni na radnici. Špión Petr, který je nyní převlečen za slavného brabantského sochaře, spekuluje s Vandergruntem, jak dostat dělo do Yberlandu. V rozhovoru je vyruší Elisabeth, Gustav a Hans, který má být předlohou

¹¹⁸ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 434-442 s. ISBN: 22-141-80

¹¹⁹ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 443-447 s. ISBN: 22-141-80

¹²⁰ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 448-454s. ISBN: 22-141-80

¹²¹ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 455-457 s. ISBN: 22-141-80

¹²² VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 458-469 s. ISBN: 22-141-80

pro muže držícího zvon. Při měření zjistí, že bronz z kanónu vystačí jen na malou sochu. Starosta se přichází podívat na pracujícího malíře, ale když na něj zpustí hejtmanova žena tirádu, že její manžel musí mít velkou sochu, začne ji opakovaně vysvětlovat, že to nebude možné. Do konverzace jim vběhne služka Siska, která Van Bergenovi sděluje, že se jeho manželka vrátila domů. Kristián chce odejít a vymlouvá se na zhoršující se stav nemocné Grety. Elizabeth, která zná pravdu o služce v posteli vydávající se za starostovu ženu, ho nařkne ze lži a vypoví, co zjistila. Zděšený Gustav omdlévá.¹²³

Na předscénu před černou oponou v jedenáctém obraze přicházejí První a Druhý žoldněř. Jejich rozprava se týká strašidel a je obohacena o báseň Erbice básníka Kytice. K nadpřirozené bytosti se vrátí i v písni Tragédie vodníka.¹²⁴

„Je to prastarý zvyk v našem rodu,

Že po tučném hodu

Užíváme zažívací sodu,

Z vodovodu sodu.

Tuhle zase byl rodinný podnik,

Vodovod však přestal fungovat,

Vrazím tam drát, vylít na mne vodník,

Začal mi ten drát brát.“¹²⁵

Obraz dvanáctý zavede diváka do učitelovy malé malebné komůrky ve starostově hostinci. Do místnůstky vstoupí Siska. Gustav ji ledabyly odbude, avšak ona se nedá a roztržitě mu vysvětluje celou záležitost ohledně ochrany starostovy pověsti. Zároveň mu vyčte jeho chování k ní, tak i ke všem lumpům na radnici. Když

¹²³ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 473-480 s. ISBN: 22-141-80

¹²⁴ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 481-485 s. ISBN: 22-141-80

¹²⁵ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 484 s. ISBN: 22-141-80

služka odejde, zamýšlí se učitel nad jejími slovy. Z melancholie ho vytrhne výbuch, a jde se tam podívat. Hned po jeho odchodu přichází První a Druhý žoldněř v náručí s bezvládným Petrem, jehož trefila při výbuchu socha do týla. Připojí se k nim zprvu Van Bergen a Greta, posléze Hans, zámecký pán a Gustav. Při jeho křiknutí zjistí jeho pravou identitu. Špión se v první chvíli snaží ze situace vylhat, avšak nikdo mu neuvěří tak jde s pravdou ven. Obviní přitom i žoldněře. Všichni tři jsou zatčeni a odváděni pryč. Gustav pojme podezření, že je do toho zapleten i někdo z radních.¹²⁶

Gustav zpívá před oponou v třináctém obraze píseň Co na světě mám rád a s přichozími občany Druhou konšelskou.¹²⁷

V dalším obraze vidí divák síň v zemanském zámku, ze které číší blahobyť majitele. Zámecký pán, starosta, hejtman a sýrař Krištof sedí za bytelným stolem a promýšlí, co s vězni, jelikož jim jeden utekl. Vandergruntem všem oznámí, že dal zatknout také učitele, který popudil lid Eidamu proti radním. To ovšem vzbudilo nelibost přítomných, ale zámecký pán díky vyhrožování o zveřejnění určitých dokumentů prosadil svou, že ti tři v žaláři budou popraveni. Když ostatní odejdou a Vandergunten zůstane sám, otevře skříň, kde schovává Petra. Podává mu plán města a domlouvá se s ním na yberlandské intervenci příští týden.¹²⁸

Před oponou znázorňující město v patnáctém obraze tančí baletky, za zvuku hudby, evokující dny v týdnu. Když odchází sobota, vyjde na jeviště Elisabeth nedělně oblečená, se sýrařem a prodavačkou. Krištof se sklesle dívá na vězení ve věži a lituje, že týden tak rychle utekl.¹²⁹

Šestnáctý obraz se odehrává ve vězení. Gustava hejtman zavírá do stejné cely k žoldněřům. Od učitele se dozví, že mají být v poledne popraveni a tak se rozhodnou utéct. První pokus se jim ovšem nepodaří, a tak když slyší, že se k nim Hans blíží, vymyslí nový plán a skryjí Gustava. Hejtman, kterého se snaží úspěšně balamutit, jim

¹²⁶ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 486-495 s. ISBN: 22-141-80

¹²⁷ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 496-499 s. ISBN: 22-141-80

¹²⁸ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 500-506 s. ISBN: 22-141-80

¹²⁹ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 507-508 s. ISBN: 22-141-80

nakonec nevědomky pomůže pustit Gustava na střechu věže. Učitel, který se rozhlíží, zjistí, že se na náměstí sešel snad všechen lid Eidamu. Když se podívá do dálky, všimne si yberlandské armády pochodující na město. Se žoldnéři se snaží upozornit lidi na rynku před hrozícím nebezpečím.¹³⁰

V následujícím obraze před oponou pláče Siska před šibenicí pro svého milovaného učitele. Krištof s občany se ji snaží utišit, když uslyší volání z věže, které je upozorňuje na blížící se vojsko. Rychle se rozhodnou pro obranu města kanónem. Jelikož nemají střelivo, ládují do Barbory sýr a pálí.¹³¹

Obraz osmnáctý se též odehrává v předscéně, na kterou vyjdou První a Druhý žoldněř a baví se.

„PRVNÍ ŽOLDNĚŘ: Aha. Nadešel moment, kdy břitká satira se má vyhoupnout na tato prkna.

DRUHÝ ŽOLDNĚŘ: Ovšem. Zde je to místo, kde dva intelektuální klauni pohazující si míčkem abstraktních představ.

PRVNÍ ŽOLDNĚŘ: Vidím, že čtete kritiky.

DRUHÝ ŽOLDNĚŘ: Před deseti lety to jeden vymyslel a ti ostatní s tím od té doby vystačili.“¹³²

Poté zpívají píseň David a Goliáš.¹³³

Devatenáctý obraz nazvaný *Kterak eidamští zmoudřeli*¹³⁴ se odehrává v yberlandském lese (kulisy jsou stejné jako v třetím obraze). Shromáždil se tam celý lid Eidamu. Krištof přivádí Vandergunta a První s Druhým žoldněřem zase Petra. Gustav posílá oba dva se zprávou do Yberlandu, že mají rádi všechny lidi, i ty

¹³⁰ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 509-524 s. ISBN: 22-141-80

¹³¹ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 525-527 s. ISBN: 22-141-80

¹³² VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 528 s. ISBN: 22-141-80

¹³³ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 528-530s. ISBN: 22-141-80

¹³⁴ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 531 s. ISBN: 22-141-80

yberlandské. Špión se zámeckým pánem odcházejí. Když začne znít hudba, všichni zpívají píseň Co na světě mám rád. Po skončení zpěvu opona padá.¹³⁵

V poznámce k této hře je dodatek o cenzurování původní písně Druhé konšelské. Původní znění textu bylo zakázáno.¹³⁶

Jazyk

Jazyk je převážně český, ale občas se nalezne pasáž se vsuvkami německých a anglických slov. Najdou se zde také výrazy - ve hře jsou připisovány prostému lidu - jako: vocamcad' až pocamcad'. Autoři v této hře upozorňují skrytě na příchod fašistů a nenápadně zde naznačují, jak bojovat.

Analýza hry

Těžká Barbora patří do politických her Voskovce a Wericha, avšak tato se zabývá především nastávajícím rizikem okupace Československa Hitlerem. Prostředí středověkého městečka bylo vybráno proto, že autoři nechtěli při představeních připomínat tvrdě dobu, o které běžní lidé četli v novinách. Raději to zaobalili do zábavné formy se šťastným koncem, aby dali lidem naději.

„Optimistický náboj autoři získali díky použití mnoha scén, které měly za úkol pouze vyvolávat komické efekty a které vůbec nebyly spojené se satirickými prvky.“¹³⁷

Hra je rozdělena na dva díly, jednu přestávku, na devatenáct obrazů a ty na jednotlivé scény. Jako u Vest pocket revue jsou liché obrazy jevištní představení a sudé předscény. Dějová linie hry je ucelená a v časové posloupnosti.

Hudbu pro hru složil a dirigoval J. Ježek. Nejznámější píseň Osvobozeného divadla David a Goliáš je zde uvedena v obraze osmnáctém.

¹³⁵ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 531 - 532 s. ISBN: 22-141-80

¹³⁶ VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. 533 s. ISBN: 22-141-80

¹³⁷ JANKOVSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 199 s. ISBN 978-80-7229-429-9

3 ANALÝZA HER V HISTORICKÉM KONTEXTU

Základním kamenem Voskovcových a Werichových her jsou improvizované dialogy, které tvořily hlavně výstupy při přestavbě kulis. Tyto rozhovory mezi oběma protagonisty byly předem připravené a na určité téma, avšak až na jevišti byly improvizovaně rozvinuty. Dialogy vždy musely zapadnout do dané divadelní hry, což vyžadovalo velké soustředění. Tématem těchto výstupů bylo aktuální událost dané doby, čímž se též V+W vyvarovali stereotypnímu opakování. „*Improvizační umění Voskovce a Wericha bylo výjimečným jevem v historii českého divadla, vyvolávalo obdiv a uznání umělců.*“¹³⁸

Byli tvůrci nového stylu humoru, který se zakládal na hrátkách se slovy a nesmyslné komice. Využívali v přenesených slovech doslovnému významu či přetvářeli významná česká díla: *Erbice od Kytice*. „*Jejich hlavním materiálem byl jazykový vtíp na základě využívání skryté dvojsmyslnosti slov, zkreslování slov, na neologismech a archaismech. Pramenem mnoha efektů byl také městský žargon.*“¹³⁹ Inspiraci našli i v jednoduchých slovech, které přetvořili na fantazijní jazyková spojení.

Charakteristické znaky Voskovcovy a Werichovy tvorby jsou jejich groteskní skeče, hudební výprava a také rušení dramatické jednoty. „*Dramatická tvorba Voskovce a Wericha bořila v počáteční etapě tradiční pravidla stavby dramatu, hledala nová formální řešení, a tím se přičinila o rozvoj českého avantgardního divadla.*“¹⁴⁰

Spojením pestré jevištní zábavy s důrazem na hlubší myšlenkový záběr a hudební složkou, povznesla tvorba Voskovce a Wericha tehdejší revue na vyšší úroveň. Avšak ne všechny hry sklidily spontánní úspěch, ale důležitý prvek hudebních vystoupení téměř zlidověl a během okupace Němci se z písní staly symboly odporu nacizmu. Neodmyslitelně k této situaci patří dvorní skladatel V+W Jaroslav Ježek, který přispěl svými hudebními díly k většímu rozmachu v hrách Voskovce a Wericha. Díky jeho zvukným melodiím byly písně snadno zapamatovatelné a tím pádem i více interpretované.

¹³⁸ JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 217 s. ISBN 978-80-7229-429-9

¹³⁹ JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 216 s. ISBN 978-80-7229-429-9

¹⁴⁰ JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 218 s. ISBN 978-80-7229-429-9

3.1 Vznik profesionálních souborů

Od poloviny 19. století vznikají nové profesionální soubory z nezaměstnaných herců a hudebníků nazývané pěvecko-hereckými družinami. Jejich činnost spočívala v obcházení hostinců a pivovarů, kde předváděli taneční, pěvecká či scénická vystoupení.¹⁴¹

V šedesátých letech existují u nás už čtyři spolky, které navštěvovaly střídavě pivovarské sály. V pivovaru U Bucků a v mnoha dalších podnicích vzniká stálá zpěvní síň už v osmdesátých letech. V tomto období je též institucemi omezen počet skupin na deset po 5-8 účinkujících.¹⁴²

Od devadesátých let došlo k posunu české společnosti, který umožnil vzniknout tzv. šantánu. Byla to kavárna se zpěvem, která by se dala považovat za určitý druh divadla malých forem¹⁴³. Šantán měl na rozdíl od pěvecko-hereckých družin pevný řád. Program začínal v pravidelně určenou večerní dobu hudebními skladbami, po kterých následovala čísla sólová.

„Kabarety vznikaly už před první světovou válkou, byly rovněž jedním z projevů diferenciací a stratifikace městské a měšťanské kultury.“¹⁴⁴ Byly novějším typem šantánu, ale jejich význam byl hlubší. Začátky kabaretu jsou spojeny s nástupem intelektuální generace, zejména se začínajícími umělci a studenty.

Na počátku dvacátého století začíná kabaret Jiřího Červeného a Eduarda Basse s názvem Červená sedma v Hradci Králové. Původně studentské seskupení parodující všední život české veřejnosti se v roce 1910 stěhuje do Prahy jako amatérský spolek, který roku 1914 získá profesionální povolení k činnosti.

¹⁴¹ KOTEK, Josef. *Dějiny české populární hudby a zpěvu 19. a 20. století*. Praha: Academia, 1994. 235 s. ISBN 80-200-0481-5

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Divadla malých forem vznikají ve 20. století jako opozice k oficiálnímu divadlu. Autoři tu často vystupují i jako herci, během vystoupení komunikují s diváky. Jedním ze základních výrazových prostředků je tu humor - nadsázka, vtipné dialogy, ať už slovní hříčky, nebo satira.

¹⁴⁴ CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2006. 208 s. ISBN 80-7331-072-4

Kabaret Lucerna vznikl roku 1910 v Praze. Jedním z hlavních představitelů tohoto podniku se stal herec ND a písničkář Karel Hašler, který ve své hudbě spojoval kabaret a šantán. Tento kabaret je dvojjazyčný - česko-německý - až do konce první světové války.

Revoluční scéna Emila Arthura Longena zahájila svoji činnost v září 1920. Na jejím jevišti se poprvé uskutečnilo divadelní zpracování Haškova Švejka.

3.2 Vznik a vývoj divadla

Už od 19. století mělo divadlo významné postavení jak v duchovní, tak i ve společenské sféře, avšak 80. a 90. léta 19. století patří mezi jeho vrcholné období. Opětovný zájem nastal až před a v průběhu 1. světové války. V roce 1907 byly v Praze dvě scény. Městské divadlo na Královských Vinohradech a Národní divadlo pokračovaly i za ztížených podmínek, v kontaktu s evropským dramatickým uměním. Důležitou roli měla také další divadla, například Městské divadlo v Plzni, Českých Budějovicích, ND v Brně a Moravské divadlo v Olomouci.

Určitý odklon od klasických kamenných divadel nastal ve dvacátém století, kdy vznikl nový typ divadel tzv. avantgardních (průkopnických). Hry odehrané na těchto jevištích byly napsány dadaisty, futuristy a poetisty. Ve dvacátých letech se mimořádně dařilo komickému herectví v důsledku uvolněnější atmosféry po první světové válce. V té době se v Čechách a především v Praze se objevilo mnoho hereckých komiků a humoristů.

V tomto období vzniká poloprofesionální avantgardní Osvobozené divadlo, které bylo inspirováno groteskními filmy, kabarety, cirkusem či lidovou zábavou. Hlavní myšlenky tehdejšího Osvobozeného divadla: *„Osvobozené divadlo chce umění, které je aktuální, chce umění aktuality. Chce hledat umělecký svět nepatetický a neromantický, svět jasný a lyrický, chce překvapivé umění fantazie. Herec Osvobozeného divadla musí*

působiti kouzlem své osobnosti a precizností svého umění, rozmanitostí a množstvím svých pohybů. Organizuje práci pro dosažení maximálního účinku na obecenstvo.“¹⁴⁵

Ve 30. letech zakládá režisér a dramaturg Emil František Burian Divadlo D, které uvádělo náročná umělecká díla pro obyčejného diváka. Nejdůležitějšími spisovateli průkopnických her byli Vladislav Vančura a Vítězslav Nezval.

Díky politické situaci a nástupu druhé světové války se tyto scény pomalu uzavírají. V srpnu 1944 byla definitivně uzavřena všechna divadla na rozkaz fašistických okupantů a po celém Československu platil zákaz všech divadelních představení. „*Podmínky pro nový úspěšný rozvoj získalo české divadelnictví po skončení druhé světové války v roce 1945.*“¹⁴⁶

3.3 Kontext divadla a literární tvorby

V rámci literární tvorby tehdejší doby je koncem osmdesátých a devadesátých let 19. století nastolen příklon k literární moderně. Je to významný pomyslný mezník v evoluci české literatury, ve které nastupuje nová generace spisovatelů a básníků. Nespokojenost mladé generace s politikou staročeků a mladočeků vede k vytvoření Omladiny v roce 1893, jejíž veřejná vystoupení vybízejí k otevřenému odporu proti Vídní.

Hlavní představitelé tohoto hnutí jsou pronásledováni a hlídáni. V roce 1895 napsala skupina autorů tzv. Manifest české moderny¹⁴⁷, který vyšel v 1. čísle Rozhledů na rok 1896. „*Pod tímto manifestem jsou podpisy F. X. Šaldy, V. Mrštíka, kritika F. V. Krejčího, básníků Sovy, Březiny, Machara i několika politiků.*“¹⁴⁸

¹⁴⁵ PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. 16 - 17 s.

¹⁴⁶ JANKOVSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. 149 s. ISBN 978-80-7229-429-9

¹⁴⁷ Bylo to sdružení mladých politiků a spisovatelů, kteří bojovali proti tehdejší politické straně mladočekům. Kritizovali pokrytecké vlastenectví, hejslovanství a podporovali dělnictvo a nižší společenské třídy. Prosazovali právo na vlastní osobitou tvorbu každého jedince.

¹⁴⁸ CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla*. Praha: Akademie múzických umění, 2006. 166 s. ISBN 80-7331-072-4

Na počátku dvacátých let ovlivňovaly českou divadelní a dramatickou tvorbu novodobé umělecké směry, především expresionismus, futurismus, dadaismus, konstruktivismus, kubismus, funkcionalismus a další. Tradiční tematikou her byla národní historie, kritika společnosti a psychologická dramata.

Symbolismus

Umělecký směr konce 19. století. Je zde kladen důraz na podstatu skutečnosti a rozvíjí básnickou obrazotvornost. Symbol se stal zprostředkovatelem mezi reálným světem a světem nadpřirozena, „... *usilující o postížení mnohovýznamnosti skutečnosti na základě znakové (symbolické) analogie mezi věcí a zážitkem.*“¹⁴⁹ Poezii tento směr dal volný verš a hudebnost. Byl často spojován s dekadencí¹⁵⁰ a secesí¹⁵¹. K představitelům v poezii patřil ve Francii Stéphane Mallarmé a v Čechách Otokar Březina.

Impresionismus

O zachycení bezprostředního smyslového vjemu, pocitu, usilovali francouzští malíři v sedmdesátých letech 19. století. V próze a poezii se využívá estetičnost a hudebnost, která posiluje lyričnost a uvolněnost dramatu či románu. „*Impresionismus zdůrazňuje smyslnost, bezprostřední zážitkovost a dojmy vyvolané proměnlivostí jevů, vyjadřuje subjektivní pocity líčením neopakovatelné smyslově vnímatelné podoby toho, co tyto dojmy vyvolalo.*“¹⁵² Tento umělecký směr se orientuje na přírodní a intimní motiv zvýšenou vnímavostí pro zabarvení zvuků, nálad a emocí. K českým představitelům tohoto směru patří básník a prozaik Antonín Sova.

¹⁴⁹ KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. 762 s. ISBN 80-200-1415-2

¹⁵⁰ Dekadentní symboly – symbol vodních hladin, jezer, řek, smrákání a rozbřesk – LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 321 s. ISBN 80-7319-020-6

¹⁵¹ Secesní symbol – exotických květin, lesa, vodních proudů a vln - LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 321 s. ISBN 80-7319-020-6

¹⁵² LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 122 s. ISBN 80-7319-020-6

Futurismus

Vznikl v Itálii už před začátkem první světové války. Futuristé zachycovali netradiční hybnost světa, vyzdvihovali význam techniky, moderní technologie a populace novou formou. *„Víra v možnost převratných změn v životě člověka, kterému objevu a technické vynálezy širě prakticky uplatňované v prvním desetiletí dávaly pocit nezávislosti na starých hodnotách, podporovaly odpor k tradici a konvencím, byla spojena s vírou, že technizace životního stylu povede i k větší svobodě člověka ve společnosti.*¹⁵³ Jeden z představitelů tohoto směru byl italský básník a politik Filippo Marinetti, který napsal více než padesát manifestů. Několik italských futuristů dospělo až k politické obhajobě války a fašismu. Naopak v Rusku futuristé spolupracovali s proletářskou revolucí a byli zakladateli sovětské socialistické poezie.

Dadaismus

Název směru je odvozen z francouzského slova označující dětskou hračku, koníčka. Dadaismus se posmívá všemu, co by se dalo označit jako akademické umění, a zesměšňující též uznávané společenské hodnoty. Hudebníci, básníci a výtvarníci prohlásili soudobý svět opírající se na honu za penězi za nesmyslný, válku a strádání, které brali jako prázdnotu, chtěli naplnit veselostí. *„Nonsensem v tvorbě odmítali dosavadní poetické zvyklosti i v literatuře – vyznávali hru s jazykem, zdůrazňovali živelnost nápadu, nerespektovali poetická pravidla.*“¹⁵⁴ Jedním z hlavních představitelů a zakladatelem tohoto směru byl básník Tristan Tzara.

Expresionismus

V první čtvrtině dvacátého století patřil tento směr k nejrozšířenějším z uměleckých směrů, zdůrazňoval subjektivní projevou složku a sděloval pocity

¹⁵³ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 98 s. ISBN 80-7319-020-6

¹⁵⁴ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 57 s. ISBN 80-7319-020-6

zoufalství, zklamání, nejistoty, strachu, úzkosti člověka v současném kapitalistickém světě. Expresionismus vznikl především před 1. světovou válkou v Německu. „*Expresionisté se snažili prostřednictvím obrazů agresivního světa vyjádřit stav podrážděné duše.*“¹⁵⁵ Předchůdci tohoto směru malíři Vincent van Gogh a Edvard Munch, ve svých dílech zachytili intenzivní osobní prožitek. Spisovatelé opakovaně používali silně citově zabarvená slova s hyperbolizací.¹⁵⁶

Poetismus

Moderní směr v české poezii ve dvacátých letech 20. století vyzdvihující hravost a fantazii. Poetisté se nepodřídili tehdejšímu trendu použití politiky a ideologie. Právě naopak - podporovali optimismus v životě, veselí a hravost. „*Své levicové přesvědčení spojovala s představou nového umění jako lidové zábavy zbavené tradičně chápaných společenských funkcí (mravní a vlastenecké).*“¹⁵⁷ Poetismus rozvíjel fantazii, citové prožívání a obrazotvornost. Jeho centrem bylo avantgardní hnutí Devětsil s mluvčím Vítězslavem Nezval. Vladislav Vančura využíval prvky poetismu i ve své próze.¹⁵⁸

Proletářské umění neboli proletarianismus¹⁵⁹

Po skončení první světové války se u mladší generace básníků projevuje dychtivost po sbratření, citu, souladu a sblížení, víře v obdobnou revoluci. Vznikající poezie měla výhradně sociální funkci a k lidem se obracela podobou sdělení. Jednalo se o souznění s dělníky, společenskou tematiku nenávisti k válce a jejím spolupachatelům.

Představiteli této poezie byli český básník, člen Devětsilu Jiří Wolker a český novinář, básník Stanislav Kostka Neumann. „*Umělci se měli stát „dělníky nové krásy“*“,

¹⁵⁵ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 89 s. ISBN 80-7319-020-6

¹⁵⁶ KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. 227 s. ISBN 80-200-1415-2

¹⁵⁷ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 235 s. ISBN 80-7319-020-6

¹⁵⁸ KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. 631 s. ISBN 80-200-1415-2

¹⁵⁹ Směr zdůrazňující úlohu proletariátu - KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. 656 s. ISBN 80-200-1415-2

tj. měli tendenčně prosazovat realismus, kolektivismus a optimismus, který spatřovali ve víře v lepší život v nově uspořádané společnosti. ¹⁶⁰

Surrealismus

„Avantgardní umělecký směr vyznačující se odklonem od konvenčních logických schémat a soustřeďující se na spontánní realizaci podvědomých duševních pochodů, fantastických představ, snů. ¹⁶¹ Základem pro tento směr byla teorie psychoanalýzy od S. Freuda¹⁶². Poprvé byl tento směr formulován francouzským básníkem André Bretonem v Manifestu surrealismu. Pro surrealistické básně je typická nepravidelnost rýmu a snaha o bohatou obraznost a provokativnost. U nás byla založena levicovými umělci Surrealistická skupina. Osobnosti tohoto sdružení byli V. Nezval a K. Teige.

3.4 V rámci literární tvorby dnešní doby

Divadelní hry Voskovce a Wericha neztratily ani po několika převratech režimu svou aktuálnost. Divák si do napsaných scén a postav jen dosadí aktuální situaci a hlavní představitele tohoto dění. I když se v dnešní době jejich hry neinscenují tak často, jsou u části populace stále oblíbené.

Nejvíce jsou v kulturním povědomí ovšem Ježkovy písně z napsaných dramat. Díky zvukomalebnosti a originalitě textů jsou vyučovány a přidávány do zpěvníků hudební výchovy na základních školách.

¹⁶⁰ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. 253 s. ISBN 80-7319-020-6

¹⁶¹ KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. 760–761 s. ISBN 80-200-1415-2

¹⁶² Rakouský psychiatr.

Díky cenzuře, která v našich končinách byla ve dvou vlnách¹⁶³, znalost děl V+W+J je u průměrného občana dnešní doby minimální. Do učebních stanov se dostalo jen několik jejich děl a ještě méně do ukázek v čítankách základních a středních škol. V základních školách je toto téma vyučováno jen zcela okrajově v deváté třídě. Hry Vest pocket revue, Rup a líc a Balada z hadrů jsou probírány na přelomu třetího a čtvrtého ročníku střední školy.

Divadlo

Společnost se od doby první hry Voskovce a Wericha znatelně změnila jak v politické sféře, tak i v kulturní. Od roku 1989, po pádu komunistického režimu, probíhají v České republice změny celé tržní ekonomiky, a tím pádem i transformace celého českého divadla. S privatizací se zvyšují také požadavky nejen na umělecký výkon, ale i na obchodní přínos. Reakcí divadel na tuto danou skutečnost je změna přístupu k marketingu, který je zásadní a ovlivňuje jejich další existenci.

„Pro situaci dnešního divadla jsou charakteristické velmi příznivé až optimální podmínky jak ve smyslu politickém a legislativním, tak „personálně“ (kvalifikované umělecké síly, školství, odborná reflexe a publikační báze), divácky (náročné, zkušené a kultivované „tradiční“ publikum, k tomu nový divák), prostorovými podmínkami (skladba divadelních budov a sálů, bezlimitní arzenál dalších vhodných zejména cenných historických, ale už i industriálních staveb, plenérových příležitostí apod.). Nedostatečnost je pouze v celkové výši subvencí, její strukturu a v nepřipravenosti podnikatelského sektoru participovat sponzorsky a jakkoliv jinak.“¹⁶⁴

V dnešní době se divadlo rozrůstá jak o nově vzniklé scény, tak i o množství inscenací, rostou kapacity hledišť, množství diváků, počty zaměstnanců v tomto oboru i divadelních umělců atd. Založit divadlo v současné době lze bez jakékoliv koncese či specifické licence.

¹⁶³ První vlna nastala před a během 2. světové války a druhá po roce 1968.

¹⁶⁴ DVOŘÁK, J. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadle jinak* Praha: Pražská scéna, 2004. 61 s. ISBN 80-86102-53-X

S nástupem počítačů a internetu vznikl pro divadla nový svět pro komunikaci s divákem. Propagace divadel a jejich představení nebyla nikdy jednoduchá, ale v dnešní době si uživatel internetu na jednom místě zjistí jaké hry se dnes kde hrají, recenze na představení, obsazení herců, ale i může si lístky přes internet rezervovat i koupit.

V masové společnosti je divadlo považováno za složku „*doplňkovou, avšak velice výraznou součást životního stylu vybrané skupiny a je pravidelně poptávanou formou specifické sociální komunikace dnešní doby jako určitá aktivní forma trávení volného času.*“¹⁶⁵

Jevy ovlivňující současnou společnost

Jedním z důležitých aspektů dnešní doby je globalizace společnosti, která odstraňuje hranice, umožňuje celosvětové propojování, avšak oslabuje etnickou kulturu každé země takto otevřeně. Kulturnímu průmyslu se rozšiřuje pole působnosti s větším dosahem jeho aktivit.¹⁶⁶

Dalším jevem je medializace, která se podřizuje médiu. Je to základní rys aktuální sociální společnosti komunikující skrze mediální prostor. „*Pro divadlo jako medium znamená tento faktor potřebu vyspecifikovat si své vlastní postavení uprostřed jiných médií, využít své přednosti interaktivity, která je mu vlastní z podstaty.*“¹⁶⁷

Životaschopnost divadelního diváka je v současné době flexibilní, nestálá, díky rozmanitosti dramatické nabídky. Divadelní návštěvník nemusí být vyhraněný jen určitým směrem, jak tomu bylo v dřívějších dobách. Díky tomu jsou podporovány

¹⁶⁵ ŽANTOVSKÁ, Irena. *Divadlo jako komunikační médium*. Praha: NAMU, 2012. 126 s. ISBN 978-80-7331-243-5

¹⁶⁶ KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. 280 s. ISBN 80-200-1415-2

¹⁶⁷ ŽANTOVSKÁ, Irena. *Divadlo jako komunikační médium*. Praha: NAMU, 2012. 88 s. ISBN 978-80-7331-243-5

krátkodobé projekty určitých divadel, které by v dlouhodobém zrání ztrácely účinnost a smysl.¹⁶⁸

Zviditelňování a především řízená propagace představení je denní realitou úspěšně navštěvované inscenace. Pokud se divadla nebudou v mediálním prostoru nabízet, bude jejich návštěvnost minimální. V tomto ohledu je potřeba formovat či řídit diváka procesem metakomunikace již nějakou dobu před uvedením hry na jeviště.¹⁶⁹

Dnešní divadelní tvorba je zaměřena především na dění v běžném životě. Podle V. Turnera „*blízkost divadla k životu zachovává vždy zrcadlový odstup k němu, ale právě proto umožňuje, aby tou formou, která je nejlépe uzpůsobena pro komentování či metakomentování konfliktu.*“¹⁷⁰

3.5 Souhrnná analýza her Voskovce a Wericha (ve vztahu k literárním směrům a poetice)

Hry Voskovce a Wericha jsou ovlivněny všemi zmíněnými směry. Byly základem pro literární tvorbu V+W, avšak na jejich vznik měla také vliv doba a politická situace, ve které oba autoři vyrůstali. Vývoj her byl poté nejvíce spjat s reakcí publika na představení, zhoršující se ekonomickou situací v Evropě a nastávající hrozbou války.

Nejvýznamnější je vliv dadaismu a poetismu v komice her. Hra se slovy, jak ryze českými tak i s cizími, dává inscenacím určitou výjimečnost a neopakovatelnost. Též dnešní mládeži ztěžuje možnost texty pochopit. Toto může být také jednou z příčin

¹⁶⁸ ŽANTOVSKÁ, Irena. *Divadlo jako komunikační médium*. Praha: NAMU, 2012. 89 s. ISBN 978-80-7331-243-5

¹⁶⁹ Tamtéž

¹⁷⁰ ŽANTOVSKÁ, Irena. *Divadlo jako komunikační médium*. Praha: NAMU, 2012. 90 s. ISBN 978-80-7331-243-5

postupného úpadku popularity her a také důvodem, proč už pro dnešní generaci jsou tak často hrané.

Vývoj her Voskovce a Wericha, od první revue až po poslední politickou satiru, prošel několika obdobími, jak úspěšnými, tak i méně zdařilými. Ve Vest pocket revue se „komika obou protagonistů zaměřovala na aktuální projevy hlouposti, nadutosti a „bařtipánství“, parodií a ironií obracela naruby vše, co se tvářilo příliš důstojně, hlubokomyslně a strnule vážně.“¹⁷¹ Oproti poslední hře jejich první revue se ničemu konkrétnímu nevysmívala.

Politické hry byly na rozdíl od revue mnohem dramatictější a sehnutější. „Dosavadní hříčky a parodie se neztrácely, smysl se však stále silněji aktualizoval. Směřoval k obhajobě demokracie a čínorodého optimismu, k satíře na diktátorský fašismus a k výsměchu opatrné ustrašenosti.“¹⁷²

¹⁷¹ Sestavil a uspořádal kolektiv autorů. *Česká literatura. 1910-1945*. Praha: Fortuna, 1993. 167 s. ISBN 80-7168-058-3

¹⁷² HOLÝ, Jiří a kolektiv. *Česká literatura*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2008. 656 s. ISBN 978-80-7106-963-8

PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOTAZNÍK

Dotazník je nejvíce používanou technikou při zjišťování odpovědí ve výzkumu. I v běžném životě se s dotazníkovou formou můžeme setkat například při vyplňování formulářů pro instituce, zaměstnavatele nebo třeba na úřadě. Často se touto formou také provádějí průzkumy veřejného mínění, které odhalují názory respondentů na určitou problematiku. Pokaždé se jedná o doplňování informací a zodpovězení kladených otázek.

Dotazník jsem koncipovala do čtyř jednoduchých dotazů na základě předběžné rozmluvy s vyučujícím literatury na střední škole. První otázka je uzavřeného charakteru, dvě další na sebe navazují s možností otevřené odpovědi a poslední je ryze otevřeného charakteru.

Před spuštěním průzkumu

V pilotážním¹⁷³ průzkumu jsem zjišťovala studijní osnovy druhého stupně základních škol a rozsah učiva na středních školách jak odborných, tak i gymnázií. Po rozhovoru s několika učiteli češtiny jsem definovala věkovou kategorii na žáky středních škol ve věku 16 až 19 let. Ze základní školy odcházejí s povědomím o Jiřím Voskovci, Janu Werichovi a jejich tvorbě. Na středních školách je jejich znalost prohlubována a rozvíjena o další fakta.

Tento průzkum jsem uskutečnila na vzorku studentů v západních Čechách. Jediným kritériem byla moje znalost prostředí a snadná dostupnost respondentů. Celkem jsem navštívila tři školy. Dvě školy odborného zaměření (zdravotní a logistická škola) a jedno gymnázium. V těchto institucích jsem rozdala po 75 dotaznících.

¹⁷³ První vstup do terénu.

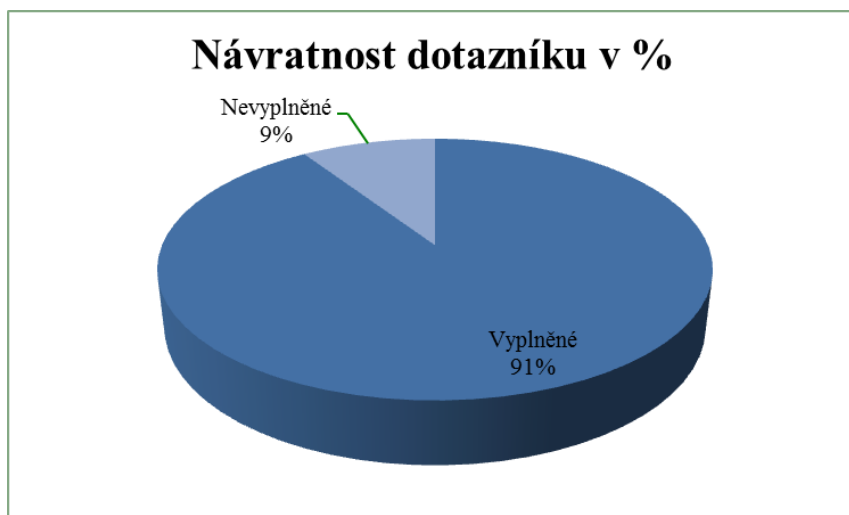
U dotazníků bývá problém s návratností od respondentů. Tomuto faktu jsem se snažila zabránit domluvou s vyučujícími na rozdání a vybrání dotazníků během vyučování. Díky tomu se mi vrátilo 100 % vytištěných dotazníků, avšak nebyly všechny vyplněny, viz graf 1. a 2.

Graf 1 : Návratnost dotazníků

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

Graf 2: Návratnost dotazníků v %

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

4.1 Teoretická část

„*Jak už název nasvědčuje, slovo dotazník se spojuje s dotazováním, s otázkami.*¹⁷⁴ Dotazník je určitý druh řízeného rozhovoru s tím rozdílem, že jsou zde vyžadovány písemné odpovědi. „*Vysoce efektivní technika, která může postihnout velký počet jedinců při relativně malých nákladech.*“¹⁷⁵ Výhodou je jeho časová nenáročnost oproti rozhovoru a především zaručená anonymita. Před sestavováním dotazníku je potřeba si pořádně promyslet hlavní cíl průzkumu, stylisticky a logicky vytvořit konkrétní otázky. Doporučuje se před zpuštěním dotazníku si provést nejprve pilotážní průzkum a předprůzkum, aby se zamezilo chybám a tím pádem neefektivnosti průzkumu.

Dotazník patří do metod tzv. subjektivních. Pro získání směřodatných výpovědí je potřeba dávat dotazník v písemné podobě jen dospělým s úměrnou inteligencí a dětem s minimálním věkem deseti let. Respondenty je potřeba kladně motivovat k vyplnění dotazníku už předem. Někdy je třeba uvedená data v dotazníku ověřit či doplnit rozhovorem.

Pilotážní průzkum

„*Účelem pilotní studie je zjistit, zda je náš výzkum v dané populaci vůbec možný*“¹⁷⁶ Pilotážní výzkum umožní prozkoumání budoucího terénu a tím zamezit špatným závěrům při vyhodnocování dotazníku. První vstup do terénu může ukázat na nedostatečnost či nepochopení zadaného dotazníku. Tím se tazatel vyvaruje jeho budoucí neefektivnosti.

Výsledky pilotážního průzkumu se zpracují a vyhodnotí, jakoby šlo o hlavní výzkum. Po vyhodnocení se sestavuje konečný obraz výzkumu.

¹⁷⁴ GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 99 s. ISBN 80-85931-79-6

¹⁷⁵ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 141 s. ISBN 80-246-0139-7

¹⁷⁶ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 120 s. ISBN 80-246-0139-7

Předvýzkum

„Zatímco v pilotážním průzkumu se výzkumník seznamoval s prostředím a terénem, v předvýzkumu si ověřuje nosnost výzkumného nástroje.“¹⁷⁷ Uplatňuje se na malé skupince respondentů, u kterých je zjišťováno, jestli výzkum funguje tak, jak má. Zjištění v předvýzkumu dává možnost tazateli opravit hypotézy nebo výzkumné soubory.

Sestavování dotazníku

Spočívá ve stanovení si hlavního cíle práce, promyšlení struktury a vyváženost dotazníku. Při sestavování dotazníku je potřeba dbát na srozumitelnost, smysluplnost kladených otázek a vyvarovat se nevhodných otázek. Před konečnou formulací dotazů je potřeba předběžně ověřit dotazník na menší skupině osob. V dotaznících se používají otázky uzavřené, otevřené, polouzavřené a škálové.

Uzavřené otázky

„Uzavřené otázky nabízejí soubor možných alternativ, ze kterých respondent vybere vhodnou odpověď.“¹⁷⁸ Respondent má volbu mezi dvěma a více odpověďmi. Pro vyhodnocování dotazníků jsou tyto uzavřené dotazy snadno statisticky výhodnější a k zpracování snadnější. Avšak nevýhodou je povrchnost těchto odpovědí, bez možnosti hlubšího zjištění. Respondent také může vybrat nějakou jinou možnost, jen aby skryl svou nevědomost, nebo zvolí alternativu, která nebude představovat skutečnost či názor.

Otevřené otázky

Tento typ otázek dává možnost respondentovi odpovědět v širším vztahovém rámci. *„Otázka nasměřuje respondenta na tázaný jev, neurčuje mu však alternativní*

¹⁷⁷ GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 69 s. ISBN 80-85931-79-6

¹⁷⁸ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 127 s. ISBN 80-246-0139-7

odpověď.¹⁷⁹ Neomezují tázaného v odpovědi a navazují s ním důvěrnější vztah. Tyto otázky jsou pružné a dávají možnost prohlubování. Občas se tazatel setká s nečekanými odpověďmi.

Polouzavřené otázky

Typ těchto otázek nabízí alternativní odpovědi, u kterých vyžadují vysvětlení nebo jsou doplněny o otevřenou otázku. Například: *Chodíte do školy? Ano-Ne. Pokud Ano, tak proč?* Nebo s možností alternativy *Jiné*, která dává možnost, pokud si respondent nevybere, jeho vlastní odpovědi.

Škálové otázky

Jsou to takzvané hodnotící stupnice, které se definují jako druh sloužící k posuzování vlastností předmětu či osob. Posuzování škály zajišťuje určitou objektivitu a také umožňuje kvantitativně zachytit jev.

Proměnlivost typů otázek

*„V dotazníku nemusí nevyhnutelně vystupovat jen jeden druh otázek. Naopak, střídá-li se více typů, zlepšuje to pozornost, vyvádí to respondenta ze stereotypu.“*¹⁸⁰ Doporučuje se ovšem neustále nestřídat jednotlivé typy otázek, protože to respondenta vyrušuje a nutí ho často přepnout na jiný typ dotazu.

Sběr dat

Při rozdávání dotazníku musí mít tazatel na paměti, že ne všechny dotazníky se mu vrátí. Proto se dotazníky množí ve dvojnásobném počtu, než je nutné ke zkoumání.

¹⁷⁹ GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 103 s. ISBN 80-85931-79-6

¹⁸⁰ GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 105 s. ISBN 80-85931-79-6

Takto se dá zkoumat velký počet osob najednou, což umožňuje získat velké množství odpovědí.

Na rozdíl od rozhovoru nejsou respondenti pod tlakem okamžité odezvy, proto u dotazníku mohou více zvažovat své odpovědi.

4.2 Praktická část

Po 100% návratnosti dotazníků bylo potřeba rozřadit je na vyplněné a nevyplněné, viz graf 1. Po tomto úkonu jsem zjistila, že můj celkový vzorek bude činit 204 odpovědí od respondentů. Každou otázku v dotazníku, viz příloha A, jsem analyzovala postupně a zvlášť.

Otázka číslo 1.

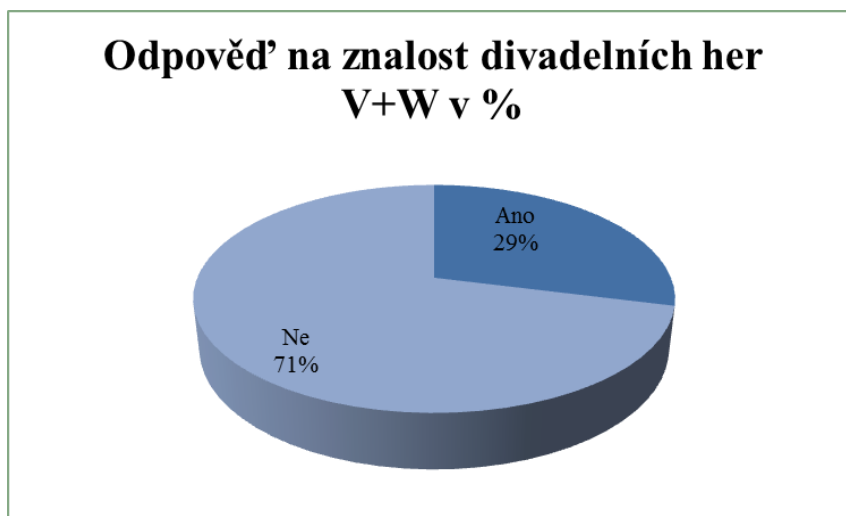
První otázka v dotazníku *Znáte nějakou divadelní hru Voskovce a Wericha?* je uzavřeného charakteru s možností odpovědět jen ano či ne. Tato otázka je rozřazovací a při záporné odpovědi respondent dále nevyplňoval následující tři otázky. Na položený dotaz odpovídá celkem 204 respondentů.

Graf 3: První otázka dotazníku

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

Graf 4: První otázka dotazníku v %

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

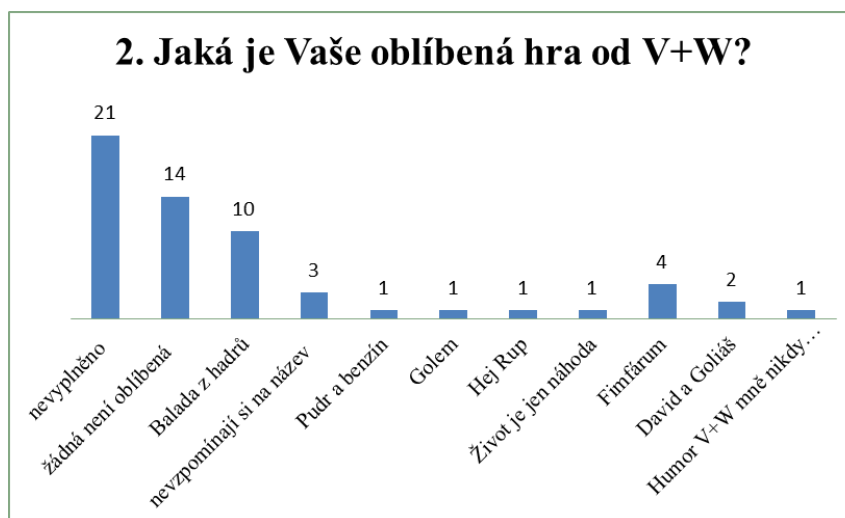
Ze 145 žáků, kteří zaškrtnuli ne, tři studenti napsali dovysvětlení jejich záporné odezvy. První z nich napsal: *Znám jejich život a nějaké filmy, ale ne divadelní hry*. Další psal: *Znám jméno Voskovec a Werich, ale nevybavuji si žádnou hru*. Třetí se rozhodl vyplnit třetí otázku *Proč je Vaše oblíbená?* poznámkou: *Nevím, jak se jmenují, ale jsou vtipné*.

Z těchto tří odpovědí usuzuji, že povědomost o osobnosti Jiřího Voskovce a Jana Wericha mezi studenty je, ale není spjata s jejich divadelní tvorbou.

Otázka číslo 2.

Druhá otázka *Jaká je Vaše oblíbená hra od V+W?* je návazná na kladnou odpověď u prvního dotazu. Pro efektivnost výzkumu jsem zvolila odpověď s otevřeným zakončením, který dává respondentovi prostor bez omezení.

Graf 5: Druhá otázka dotazníku

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

Z 59 celkových respondentů vyplnilo jen 12 žáků, což je necelých 6 % ze všech vyplněných dotazníků. Deset studentů napsalo Baladu z hadrů. Dva žáci si vzpomněli také na hry Golem a Hej Rup.

Z 39 studentů, kteří neudali žádný název, tento dotaz nevyplnilo vůbec 21, 14 jich nemá žádnou jejich hru oblíbenou, tři si nevzpomenou na žádný název a jeden poznamenal: *Humor V+W mě nikdy nezaujal*.

Poslední kategorií je osm respondentů, kteří sice napsali název, ale nebyly to hry V+W. Dvakrát se objevila píseň David a Goliáš, která ovšem patří do hry Těžká Barbora, a jednou Život je jen náhoda, která je z filmu Peníze nebo život. Největším překvapením je uvedení Werichovy pohádky Fimfárum čtyřmi studenty.

Závěr z uvedených odpovědí je, že nejvíce známá je divadelní hra Balada z hadrů, avšak nejsem si jistá, zda je to kvůli zajímavosti obsahu, nebo proto, že byla zfilmována.

Otázka číslo 3.

Proč je Vaše oblíbená? navazuje na druhý dotaz oblíbenosti her. Je to opět otevřená otázka, která dává možnost respondentovi vyjádřit se k danému tématu a rozvést otázku číslo dvě.

Graf 6: Třetí otázka dotazníku

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

Přes 71 % respondentů nevyužilo možnosti k vyjádření. Z deseti studentů, kteří u předešlé otázky uvedli divadelní hru *Balada z hadrů*, jich pět hodnotí takto:

1. *Poukazuje na společnost.*
2. *Ukazuje, jací lidé jsou – jejich špatné vlastnosti – chamtivost, faleš...*
3. *Protože je to velmi zajímavá hra.*
4. *Jsou tam hezké písničky.*
5. *Miluju Villona.*

Čtyři studenti, kteří vyplnili u druhé otázky *Fimfárum*, odpovídají takto:

1. *Je neznámější.*
2. *Jinou neznám.*
3. *Jinou jsem neviděl.*
4. *O jiné jsem neslyšel*

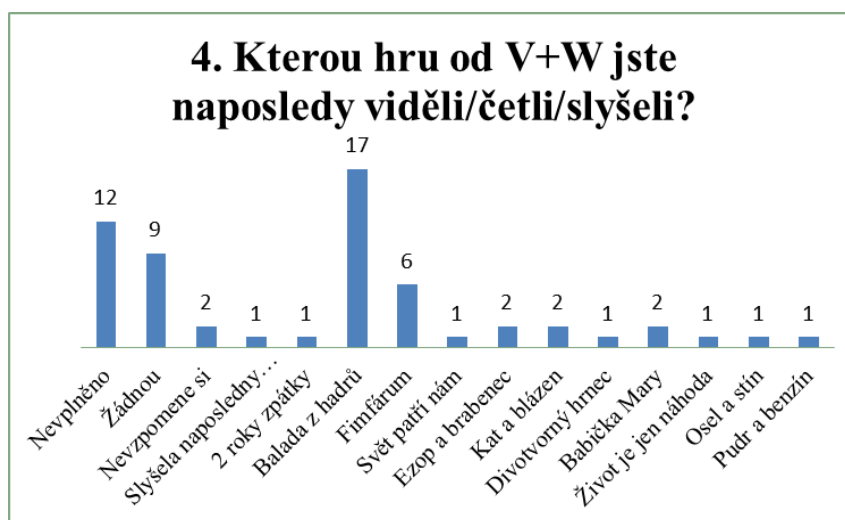
U hry Hej Rup je připsaná poznámka: *Ve filmovém podání hraje František Filipovský*. U filmu Pudr a benzin stojí: *protože to je jediná, u které si pamatuju název*. U písni David a Goliáš je připsáno: *Protože je to moje vzpomínka na ZŠ, kde jsme často zpívali Davida a Goliáše na hudební výchově*, a k písni Život je jen náhoda: *Mám ráda tu píseň*.

Zaujala mě také odpověď *pěkně zpracované* u respondenta, který sice zná hry V+W ale u druhého dotazu uvedl, že si nemůže vzpomenout.

Otázka číslo 4.

Poslední otázkou *Kterou hru od V+W jste naposledy viděli/četli/slyšeli?* jsem chtěla zjistit nejen odpověď na dotaz, ale také zda žáci znají nějakou jinou hru než tu, kterou uvedli jako svou oblíbenou.

Graf 7: Čtvrtá otázka dotazníku

Zdroj: Michaela Hovorková – Vlastní průzkum 2013

Baladu z hadrů zapsalo 17 respondentů a z toho ji 6 uvedlo i jako svoji oblíbenou. Fimfárum volilo 6 lidí a 4 ho napsali i do oblíbených. Pět studentů uvedlo píseň z divadelních her. Třikrát byla zapsaná divadelní hra, dvakrát film *Svět patří nám*

a *Pudr a benzin* a jednou muzikál *Divotvorný hrnec*. Zajímavostí je odpověď časového údaje *2 roky zpátky* na položenou otázku. Z celkových 204 vyplněných dotazníků tvoří u poslední otázky 10,3 % uvedených divadelních her.

Necelých 7 % z celkově vyplněných dotazníků je zcela zodpovězených, u každé otázky existuje i odpověď. 5,9 % z celku tvoří zaškrtnutá pouze jedna otázka.

ZÁVĚR

Divadelní hry Voskovce a Wericha jsou více než jen bojem proti systému a kritikou politiky. Díky odkrývání sociálních problémů a společenských vztahů jsou platné dodnes. Nevidím důvod, proč by nemohly být i nadále vydávány pro dnešního čtenáře a nově nastudovány pro současné jeviště či film.

Spisovatel Milan Kundera napsal:

„Jan Werich je pro mne vyslanec z velmi daleké říše, kde smysl pro humor je nejvyšší ctností a žert není pronásledován trestem. Každému, kdo jako já považuje humor za základ moudrosti i lidskosti, musí znít drahé jméno Werichovo nesmírně nostalgicky. Nevím, žil-li kdy na světě komik, jenž by byl pro lidi tolik ztělesňoval (opakují, že je to vyslanec daleké, skoro už docela ztracené říše) a byl tak teskně milován jako on.“¹⁸¹

Režisér Miloš Forman vzpomíná na Voskovce takto:

„Popsal jsem několik stran, ale všechno marno. V tomhle světě, kde se smrt zpravidla pokládá za vznešený důvod k významným proslovům, jsem v případě Jiřího Voskovce narazil na člověka, jehož odchod si žádá projev nejvznešenější: zmlknout a nerušit.“¹⁸²

Divadelní hry Jiřího Voskovce a Jana Wericha si zaslouží více veřejné osvěty mezi mladými lidmi. Z analýzy vyplněných dotazníků jsem zjistila, že 71 % studentů mezi 16 a 19 lety nezná ani jednu divadelní hru Voskovce a Wericha i přesto, že toto učivo je obsahem výuky českého jazyka na základních školách a na středních školách je tato znalost prohloubena. Tato alarmující skutečnost mě vede k otázce, proč tak důležitá etapa v českých kulturních dějinách není více zdůrazňována ve výuce.

V oblíbenosti převládá hra Balada z hadrů, která patří na středních školách k povinné četbě. Z tohoto usuzuji, že je to jediné drama, které studenti od Voskovce a Wericha četli. Druhou nejčastější odpovědí na tuto otázku byly názvy písní, a to především David a Goliáš, která se vyučuje na základních školách v hudební výchově.

¹⁸¹ LEDERER, Jiří. *Když se řekne Werich a když se řekne Voskovec*. Praha: ORBIS, 1990. 67 s. ISBN 80-235-0010-4

¹⁸² LEDERER, Jiří. *Když se řekne Werich a když se řekne Voskovec*. Praha: ORBIS, 1990. 133-134 s. ISBN 80-235-0010-4

V otázce *Proč je Vaše oblíbená?* se několik studentů shoduje v tom, že poukazuje na vlastnosti lidí a na překrásnost písni. Jinak převládá názor, že jinou hru neznají.

Závěrečnou otázkou jsem chtěla zjistit, kterou poslední hru respondenti četli, viděli nebo slyšeli. Studenti mě ovšem opět nezklamali a zapsali hru z povinné četby. K dalším zapsaným hrám patří Kat a blázen a Osel a stín. Názvy písni napsalo pět respondentů a dva viděli filmy Voskovce a Wericha. Překvapením pro mě se stala reakce na muzikál Divotvorný hrnec, který byl zapsán jedním žákem.

Jak u druhé otázky, tak i u čtvrté jsem našla několikrát zapsanou zfilmovanou pohádku Fimfárum, kterou napsal sám Werich.

Celkový závěr, který z dotazníku pro mě vyplynul, je, že to, co je povinné nebo zfilmované, má možnost přežít v této době i mezi mladou generací. To, co je vydáno pouze knižně, tuto schopnost pomalu, ale jistě ztrácí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BAHNER, OTA; ČEJKA, KAREL. *Tři strážníci: Čtení o J. Voskovcovi, J. Werichovi a J. Ježkovi*. Ostrava: A-Z, 1992. 117 s. ISBN 80-900343-4-9.
- BIMAN, STANISLAV a kol. *20. století: kronika 1900-1999*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 2002. 1568 s. ISBN 80-7321-039-8.
- BOROVÍČKOVÁ, A. *Voskovec & Wachsmanni. Z rodinné kroniky a dopisů*. Praha: BOOKMAN, 2005. ISBN 80-903455-2-2
- CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, Milena. *Slavné osobnosti divadla*. Praha: Brána, 2004. ISBN 80-7243-202-8
- CINGER, František. *Tiskoví magnáti Voskovec a Werich*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 978-80-7304-099-4
- CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2006. ISBN 80-7331-072-4
- ČORNEJ, P., POKORNÝ, J. *Dějiny Českých zemí do roku 2000*. Praha: PRÁH, 2000. ISBN 80-7252-026-1
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7
- DVOŘÁK, J. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadla jinak*. Praha: Pražská scéna, 2004. ISBN 80-86102-53-X
- GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- HOLÝ, Jiří a kolektiv. *Česká literatura*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8
- HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha: ARSCI, 2007. ISBN 978-80-86078-67-0

INOV, Igor. *Jak to všechno bylo, pane Werichu?* 3. vyd. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008. ISBN 978-80-86864-92-1

JANKOWSKA, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha*. Havlíčkův Brod: Petrklíč, 2012. ISBN 978-80-7229-429-9

JUST, Vladimír. *Werichovo Divadlo ABC*. Praha: Brána, 2000. ISBN 80-7243-079-3

KOTEK, Josef. *Dějiny české populární hudby a zpěvu 19. a 20. století*. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0481-5

KRAUS, Jiří a kolektiv. *Nový akademický slovník cizích slov a-ž*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1415-2

KREJČÍŘ, Jaroslav a kolektiv. *Dějiny české*. Olomouc: INFOA, 2010. ISBN 978-80-7240-682-1

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. Jinočany: H&H, 2002. ISBN 80-7319-020-6

LEDERER, Jiří. *Když se řekne Werich a když se řekne Voskovec*. Praha: ORBIS, 1990. ISBN 80-235-0010-4

PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění v Praze 2003. ISBN 80-7008-157-0

PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981.

PELC, Jaroslav. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. ISBN 24-005-82

RÁDL, O. *Historie Osvobozeného divadla*. Přítomnost, červen 1935, č. 22.

Sestavil a uspořádal kolektiv autorů. *Česká literatura. 1910-1945*. Praha: Fortuna, 1993. ISBN 80-7168-058-3

SCHONBERG, M. *Osvobozené*. Praha: Odeon, 1992. ISBN 80-207-0415-9

SCHONBERG, M. *Rozhovory s Voskovcem*. 2. vyd. Praha: BRÁNA, 2005. ISBN 80-7243-258-3

ŠKUTINA, V. *Tak jsem tady s tím vápnem, pane Werichu*. Praha: Rozmluvy, 1990. ISBN 89-463-5263-1

VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1980. ISBN: 22-141-80

VOSKOVEC, J. a WERICH, J. *Hry Osvobozeného divadla*. Praha: Československý spisovatel, 1982. ISBN: 80-246-0018-8

VYSLOUŽIL, Jiří – FUKAČ, Jiří. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon Praha 1997. ISBN 80-7058-462-9

WERICH, Jan. *Jan Werich vzpomíná... vlastně Potlach*. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 80-204-0467-8

ŽANTOVSKÁ, Irena. *Divadlo jako komunikační médium*. Praha: NAMU, 2012. ISBN 978-80-7331-243-5

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: návratnost 225 dotazníků	67
Graf 2: návratnost dotazníků v %	67
Graf 3: 1. Znáte nějakou divadelní hru Voskovce a Wericha?	71
Graf 4: Odpověď na znalost divadelních her V+W v %	72
Graf 5: 2. Jaká je Vaše oblíbená hra od V+W?	73
Graf 6: Proč je Vaše oblíbená?	74
Graf 7: 4. Kterou hru od V+W jste naposledy viděli/četli/slyšeli?	75

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník – Hry Voskovce a Wericha

Dotazník

Téma: Hry Voskovce a Wericha

1. Znáte nějakou divadelní hru Voskovce a Wericha?

A) Ano

B) Ne

2. Jaká je Vaše oblíbená hra od V+W?

.....

3. Proč je Vaše oblíbená?

.....

.....

4. Kterou hru od V+W jste naposledy viděli/četli/slyšeli?

.....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Hovorková

Obor: Sociální a masová komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Hry Voskovce a Wericha tehdy a dnes

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 71

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 33

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.